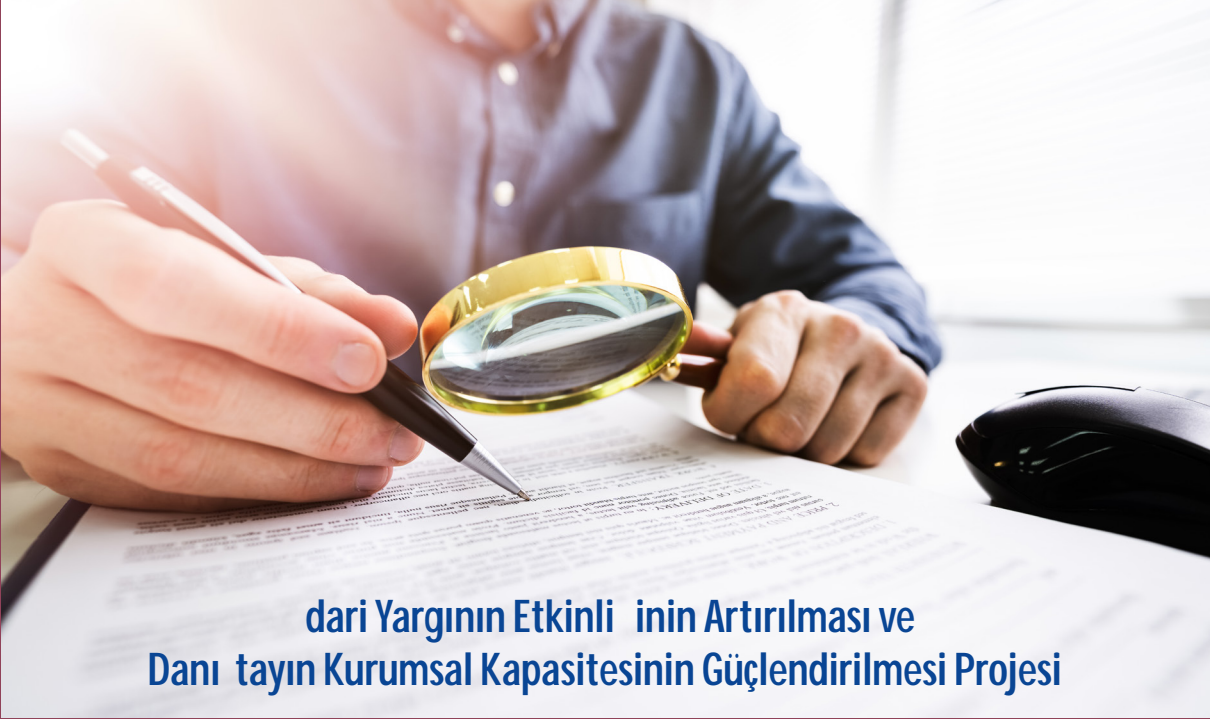

This Project is co-funded by the European Union, Republic of Turkey and the Council of Europe.
Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

Adli Yargının Etkinli ğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi

ÖN DEĞERLENDİRME RAPORU

This Project is co-funded by the European Union, Republic of Turkey and the Council of Europe.
Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

ÖN DE ERLEND RME RAPORU VE REFORM YOL HAR TASININ HAZIRLANMASI Ç N ÖNER LER

Ray Burningham

Temmuz, 2020
Ankara

Bu Ön Değerlendirme Raporu, İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi kapsamında hazırlanmıştır. Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından ortak finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi (AK) tarafından yürütülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Projenin nihai faydalanıcısıdır. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

Raporun orijinali, Avrupa Konseyi uluslararası uzmanı Sayın Ray Burningham tarafından İngilizce dilinde hazırlanmıştır. Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla, yazarı Sayın Ray Burningham'ın sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İçeriğinde yer alanların sorumluluğu yalnızca yazara aittir ve her zaman Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi veya Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerini yansıtmayabilir.

Bu Rapor, Avrupa Konseyinin düzenlemeleriyle Türkçe diline çevrilmiş ve yalnızca çevirmenin sorumluluğu altında yayınlanmıştır. İngilizce baskısı: *Initial Assessment Report*

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, İletişim Müdürlüğünden (F-67075 Strasbourg Cedex ya da publishing@coe.int) önceden yazılı izin alınmaksızın çevrilemez, fotokopi, kayıt ya da herhangi bir bilgi depolama ya da geri erişim sistemi dahil olmak üzere, elektronik (CD-Rom, internet, vb.) ya da mekanik olarak, herhangi bir biçimde ya da araçla çoğaltılamaz ya da iletilemez.

Bu raporla ilgili tüm diğer yazışmalar, İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Müdürlüğü, Adalet ve Hukuki İş Birliği Departmanına iletilmelidir: DGI-CDCJ@coe.int

Kapak fotoğrafları: Shutterstock

Kapak tasarımı ve düzeni: Tahir SÜLEK

© Avrupa Konseyi, Temmuz 2020

Basım yeri: EPA-MAT

Basım Yayın Promosyon San. ve Tic. Ltd. Şti.

www.epamat.com.tr

Önsöz

Bu Ön De erlendirme Raporu, " dari Yargının Etkinli inin Artırılması ve Danı tayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi" Ortak Projesi çerçevesinde hazırlanmıştır. Bu rapor, Avrupa Konseyi tarafından Adalet Bakanlığı, Danı tay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Hakimler ve Savcılar Kurulu, Kamu Denetçili i Kurumu, Türkiye Barolar Birli i, Bölge dare Mahkemeleri, ilk derece idare ve vergi mahkemeleri ve di er payda larla i birli i içerisinde düzenlenen çalı taylar, toplantılar ve ziyaretlerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu etkinliklere ek olarak, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Hukuk leri Genel Müdürlü ü ile yakın i birli i içerisinde Proje Ekibinin uluslararası uzmana sa ladı ı destek ile gerçekleştirilen masa ba ı çalı malarının bulguları ve sonuçlar da raporun geli tirilmesini sa lamıştır.

Avrupa Konseyi Uzmanı Sayın Ray Burningham, bu raporun hazırlanmasında ba danı man olarak görev yapmıştır.

Bu Ön De erlendirme Raporu, Türkiye Adalet Bakanlığı nın Yargı Reformu Stratejisi ile uyumlu olarak proje faaliyetlerinin uygulanması suretiyle idari yargının i leyi ini daha da iyile tirmek için hazırlanan Yol Haritasının geli tirilmesinde kullanılacak spesifik bulgu ve tavsiyeleri de barındırmakta ve Türkiye'deki idari yargının genel bir resmini ortaya koymaktadır. Reform çalı malarını gerçekle tirmenin kolay olmadığı göz önüne alındı ında, istenilen hede ere ula mak, projenin süresinden daha uzun bir zaman gerektirecektir, ancak hem yargı hem de Türk vatandaşları açısından de erlendirildi inde, alınacak kar ılıklı kayda de er olacaktır.

Bu Raporun ardından, Proje faaliyet döneminin ortasında, yapılan faaliyetlerin performansındaki ilerlemeyi de erlendirecek bir Ara De erlendirme Raporu hazırlanacaktır. Son olarak da, getirilen de i iklikler ve reformların etkisini de erlendirmek üzere projenin sonunda Nihai De erlendirme Raporu hazırlanacaktır.

A ır i yüklerine ra men proje faaliyetlerinin tümüne güçlü bir özveriyle katılım gösteren mahkeme ba kanlarına, hâkimlere ve mahkeme personeline; ve yine de erli katkıları ve kıymetli destekleri için de erli yargı mensuplarına ve avukatlara; icracı bakanlıklar ve kamu idarelerinin temsilcilerine, uzmanlar ekibine ve akademisyenlere te ekkürlerimizi iletmek isteriz.

Ek bilgi kaynakları, bu Raporun **C ve D** eklerinde yer almaktadır.

Bu Rapora ili kin tüm ilgili belgelere a a ıdaki ba lantıdan ula ılabilir:
<http://www.coe.int/tr/web/ankara>

Ç İNDEK İLER

ÖNSÖZ	3
GİRİŞ	7
BİRİNCİ BÖLÜM	
SİSTEME GENEL BAKIŞ	11
1.1 Türk İdari Yargı Sistemi: Kurumsal Çerçeve	11
1.2 Yasal Çerçeve ve Yakın Tarihli Reformlar	16
1.3 İdari Yargı Hakimlerinin, Ba kanlarının ve Çalı anlarının Görevleri.....	17
1.4 İdari Yargı Usulüne Genel Bakı	19
İKİNCİ BÖLÜM	
SİSTEMİN İNCELENMESİ	23
2.1 Yasal Çerçeve: İdari Yargılama Usulü	23
2.2 Yargı Yetkisi	25
2.3 Yargı Kararları.....	25
2.4 Kamu İdaresi Karar Alma Süreci.....	26
2.5 Kamuoyu Bilinci, Kamuoyu Güveni ve Mahkeme Kullanıcılarına Yönelik Muamele.....	30
2.6 Sistemin Verimlili ği	31
2.7 İdari Yargı.....	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SONUÇ VE SONRAKİ ADIMLAR	37
EKLER	39
EK A - İlk Derece İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri İnceleme Yükü 2015 – 4 Kasım 2019.....	40
EK B - Türk İdari Yargı Haritası.....	41
EK C - Danıştay Dairelerinin İnceleme Bölümü ve Uzmanla tır Dava Kategorileri.....	42

EK D - Danıştay Dairelerinin Yüküne İlişkin İstatistikler (2014-2018)	50
EK E - Reform Yol Haritası: Göstergeler Niteliğinde Ana Başlıklar.....	51
EK F - Pilot Mahkemeler İçin Önerilen Faaliyetler.....	52
EK G - Türkçeye Çevrilmiş Seçili Avrupa Konseyi Rehber Kaynakları	54
EK H - Kaynak Materyaller	55

ÖN DEĞERLENDİRME RAPORU

Faaliyet A.1.1. İdari Yargı Sisteminin Derinlemesine İncelemesi

GİRİŞ

Proje

Bu projenin genel hedefi, idari yargının bağımsızlığını, tarafsızlığını ve etkinliğini güçlendirilmesi ve toplumsal farkındalığının artırılması suretiyle kamunun idari yargıya olan güvenini daha da artırmaktır. Bu hedef, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını destekleyen ve idari yargı sisteminin talepleri karşılama hızını ve etkinliğini güçlendiren uygulamaların ve süreçlerin belirlenmesi ile yürürlüğe koyulması amacıyla Türk makamlarına destek sağlanması yoluyla yürütülmektedir.

Projenin amaçları aşağıdaki sonuçlara ulaşması beklenmektedir:

Beklenen Sonuç 1: İdari yargının etkinliğini iyileştirilmesi için yaklaşımlar ve politikaların belirlenmesi, bunların kanıta dayandırılması ve uygulanmasının desteklenmesi

Beklenen Sonuç 2: İdari yargının kurumsal ve mesleki kapasitesinin güçlendirilmesi ve bu yolla, kamunun idari yargıya olan güveninin artırılması

Beklenen Sonuç 3: İdari yargı sistemi ve mahkemelerin aşırı yükünün giderilmesi için tedbirlerin belirlenmesi ve desteklenmesi, mevcut yargılama öncesi çözüm mekanizmalarının güçlendirilmesi ve uygun alternatif uyuşmazlık çözümü (AUÇ) mekanizmalarının uygulamaya konması

Beklenen Sonuç 4: Bölge Daire Mahkemelerinin (BDM) ve Danıştayın dava yönetiminin daha etkili ve etkin hâle getirilmesi yolu ile temyiz davalarının görülme sürelerinin kısaltılması ve sistem ve süreçlerde gerekli değişikliklerin yapılması

Bu Projede önerilen faaliyetler, AB Türkiye için Gösterge Strateji Belgesinin (2014 - 2020) hedefleri ile uyumludur. Gösterge Strateji Belgesi, hukukun üstünlüğü ve

temel hakları stratejik öncelikler olarak tanımlar. Bu belge, Türkiye'nin yargı reformu alanındaki çalımlarını geli tirme ihtiyacına ve yargının, yasama ve yürütme yetkilerinden ayrı olarak, ba ımsız, tarafsız ve etkili bir üçüncü güç olarak daha da güçlendirilmesi ihtiyacına atıfta bulunmaktadır. Beklenen bir sonuç olarak, "yargının yetkilerini ba ımsız ve tarafsız bir şekilde kullanma kapasitesinin güçlendirilmesi" hususunu belirlemi tir. Bu sonucun elde edilmesine yönelik eylemler, mahkeme iş yükü ve adil yargılanma konularını ele almak suretiyle idari yargının etkinli inin geliştirilmesine destek sağ lanmasını ve yargının tüm üyelerine yönelik olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (A HM) içtihadına ilkin e titim ve bilinçlendirme faaliyetlerini içermektedir.

Gösterge Strateji Belgesi ayrıca, kamu idaresi reformunu, yani "kanıta dayalı karar alma süreçlerine ve kapsayıcı, etkin, verimli, duyarlı, hizmet odaklı, profesyonel ve hesap verebilir bir kamu yönetimine sahip olunması amacıyla" kamu yönetimini belirli ilkelere uygun hâle getirme ihtiyacını da ele alır.

Projede önerilen tedbirler, Mayıs 2019'da kabul edilen üçüncü Türkiye Yargı Reformu Stratejisi'nde (YRS) bulunan çe itli hedefler ile de ba ımlıdır. YRS (Yargı Vizyonu 2023 Daha Güvenilir ve Eri ilebilir Bir Adalet Sistemi için), aşağıdakileri de içeren çalımları belirler:

- ✔ İnsan odaklı hizmet yaklaşımını geli tirmek
- ✔ Adalete erişimin kolaylaştırılması
- ✔ Hukuki güvenli in güçlendirilmesi
- ✔ İnsan hakları ve özgürlüklerinin daha etkin bir şekilde korunması ve geliştirilmesi
- ✔ Yargıya güveninin artırılması
- ✔ Yargı ba ımsızlı ının ve yargı tarafsızlı ının geliştirilmesi

Stratejinin destekleyici amaçları (ve ilgili hedefler) şunları içerir:

- ✔ Hak ve Özgürlüklerin Korunması ve Geliştirilmesi
- ✔ Yargının Ba ımsızlı ının, Tarafsızlı ının ve Erişiminin Geliştirilmesi
- ✔ İnsan Kaynaklarının Nitelik ve Niceliğinin Artırılması
- ✔ Performans ve Verimliliğinin Artırılması
- ✔ Yargıya Erişimin Sağlanması ve Hizmet Memnuniyetinin Artırılması
- ✔ Hukuki ve İdari Davaların Sadeleştirilmesi ve Verimliliğinin Artırılması
- ✔ Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinin Yaygınlaştırılması

Ön Değerlendirme Raporu

Bu Ön Değerlendirme Raporu, Nisan 2019 ve Ocak 2020 arasında yürütülen, Türk idari yargı sisteminin (Proje Faaliyeti A.1.1) derinlemesine incelemesinin sonuçlarını ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Projenin beklenen sonuçlarını sunmak için bir dizi faaliyet düzenleyerek, tartışmalara ve bir Reform Yol Haritasının (Proje Faaliyeti A.1.2) hazırlanması sürecine bilgi sağlama amaçlı kullanılacaktır.

Değerlendirme, usuller, dosya işleyiş ve zaman hususlarındaki olası iyileştirmelerin veya destek noktalarının belirlenmesi için davaların ve temyizlerin nasıl ele alındığına dair bir değerlendirme ile desteklenmiştir (Proje Faaliyeti A.1.3).

Derinlemesine değerlendirmeye paralel olarak, idari yargıda eğitim ihtiyaçları ve idari yargıda alternatif çözümlere yönelik fırsatlar hakkında da incelemeler yapılmaktadır. Bu çalışmaların sonucu da Yol Haritasına yansıtılacaktır. (Proje Faaliyeti A.2.1 ve A.3.2)

Projenin Eylem Planında belirtildiği üzere (1.2.4 Konu Başlığı), proje faaliyetlerine toplumsal cinsiyet açısından dengeli bir katılım sağlamak için, kapsayıcılık ve toplumsal cinsiyet eşitliği de dikkate alınacaktır. Yargıda ve idari yargı sisteminde toplumsal cinsiyet eşitlik hususları genel olarak dikkate alınmış ve Yol Haritasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesine yönelik fırsatlar tespit edilmiştir.

Her bir tarihte (projenin ortalarına doğru) hazırlanacak bir Ara Değerlendirme Raporu, faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde kat edilen ilerlemeyi değerlendirecek ve projenin sonunda hazırlanacak bir Derinlemesine Değerlendirme Raporu, yapılan değişiklik ve reformların değerlendirmesini yapacaktır.

Bu rapor, Türk idari yargı sistemi hakkında kapsamlı bir açıklama sunmayı amaçlamamaktadır. Bunun yerine, Reform Yol Haritasının hazırlanmasıyla doğrudan ilgili olan, en dikkat çekici hususlara odaklanmaktadır. Ek bilgi kaynakları **Ek C ve D**'de verilmiştir.

Derinlemesine İnceleme ve Değerlendirme

Mevcut idari yargı sisteminin derinlemesine incelenmesi ve son zamanlarda uygulanan reformların derinlemesine incelenmesi ile dava ve temyiz amaçlarının nasıl ele alındığının değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar, sistemle ilgili amaçları dikkate almıştır:

- Yargı kararlarının yazımına ilişkin kurallar veya standartlar ile içtihat oluşturmak ve yayınlamak için ilgili mevzuat, uygulamalar ve süreçler de dâhil olmak üzere yasal çerçeveye
- Karar alma süreçleri, yargı sürecine katılım ve mahkeme kararlarına uyulması da dâhil olmak üzere kamu idaresi

- c. Mahkeme kullanıcıları tarafından bilgiye erişim ve sistemin genel kamuoyu tarafından incelemeye açıklığı da dâhil olmak üzere, halkın idari yargı sistemine güveni ve mahkeme kullanıcılarının deneyimi
- d. Sistemin verimliliği
- e. dari yargının durumu, yeterlilik ve etkinliği

nceleme ve değerlendirme; masa başı ara tırması, bir dizi çalı tay ve seminer, bir dizi saha ziyareti ve görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar arasında unlar bulunmaktadır:

- ✓ Tüm Bölge dâre Mahkemesi (B M) başkanları
- ✓ İlk derece idare / vergi mahkemeleri ve B M hakimleri ve daire başkanları
- ✓ Danıştay üyeleri, kıdemli tetkik hakimleri, tetkik hakimleri
- ✓ Hukuk alanında çalışan akademisyenler
- ✓ Hukukçular Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Dairesi Başkanı, Strateji Geliştirme Başkanı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü, Mevzuat Genel Müdürlüğü de dâhil olmak üzere Adalet Bakanlığı temsilcileri
- ✓ Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) Müfettişleri ve Tetkik Hakimleri
- ✓ Anayasa Mahkemesi Başkanı raporörleri
- ✓ Yedi B M'in yargı yetkisi alanının tamamını temsil eden mahkeme personeli

Ayrıca idakilere saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir:

- ✓ Türkiye Adalet Akademisi
- ✓ Kamu Denetçiliği Kurumu
- ✓ Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürlüğü
- ✓ Seçilen Ankara ilk derece idare ve vergi mahkemeleri ile ön bürolar
- ✓ Türkiye Barolar Birliği
- ✓ İçişleri Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- ✓ Danıştay

Ayrıca idaki kişilerle bireysel toplantılar gerçekleştirilmiştir:

- ✓ Ankara B M Başkanı Sn. Esat Toklu
- ✓ Adalet Bakanlığı Hukukçular Genel Müdürü Sn. Hakan Öztatar
- ✓ Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Sn. Filiz Saraç
- ✓ Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürü Sn. Niyazi Acar

ncelemeyi kolaylaştırmak üzere İngilizce olarak sunulan belgeler **Ek C**'de listelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİSTEME GENEL BAKIŞ

1.1 Türk İdari Yargı Sistemi: Kurumsal Çerçeve

Dava Yüğü

İlk derece idare ve vergi mahkemelerinde açılan dava sayısı, 2016 yılında ulaşılan en yüksek rakam olan 385.000'den, 2018 yılında 327.000'e düşmüştür (**Ek A**). Davaların bazılarının ilgili kamu idaresinin bulunduğu şehirde açılması gerektiğinden ve bu idarelerin çoğu büyük kentte bulunduğu için, idari davaların büyük çoğunluğu (%60-70) Ankara mahkemelerinde görülmektedir. Kamu personeli ile ilgili hususlar, örneğin ve sınavlar ile ilgili hususlar, belediye işleri, altyapı hizmetleri, ihale, ruhsat, göç ve diğer birçok husus da dâhil olmak üzere idare ve vergi mahkemelerinde görülen yaklaşık 250 tür dava bulunmaktadır. Kamu personeli ile ilgili uyuşmazlıklar idari dava yükünün büyük kısmını oluşturmaktadır ve 2016'daki darbe girişiminden bu yana artmış, idari yargı sistemi üzerinde ciddi bir yük oluşturmuştur. 2016 yılında kamu personeliyle ilgili davalar toplamın %27'sini, 2017 yılında ise %44'ünü oluşturmuştur. Mayıs 2017'de Türk makamları Olağanüstü Hâl için soruşturma komisyonu (OHAL Komisyonu) kurmuştur. Bu komisyona, davaları inceleme ve taraflara da idare mahkemesine itiraz hakkı verilmiştir. Olağanüstü Hâl ve Kamu Personeli davaları 2018'de toplamın %35'ini ve 2019'da %36,6'sını oluşturmuştur. Olağanüstü Hâl davaları, Ankara'da bulunan özel yetkili altı mahkeme tarafından görülmektedir. Karar ve "tam yargı davaları" toplamın yaklaşık %8'ini oluşturmaktadır.

İlk Derece Mahkemeleri

Hâlen Türkiye'de yaklaşık 45 ilde 189 idare ve vergi mahkemesi bulunmaktadır. Vergi mahkemeleri toplamın yaklaşık %30'unu oluşturmaktadır. Mahkeme; bir başkan, ortalama dört ilik bir hâkim heyeti ile bir yazı işleri müdürünü, ortalama dört zabıt katibini ve 1 mübaire içeren bir yazı işlerinden oluşmaktadır. Bu bahsedilen personel sayısı, ihtiyaç hacmini karşılayacak şekilde güncellenebilmektedir. Ankara'da, tamamı aynı binada

olmak üzere 25 idare ve 7 vergi mahkemesi bulunmaktadır. İstanbul'da, tamamı Avrupa yakasında olmak üzere 14 idare ve 15 vergi mahkemesi, zmir'de ise 6 idare ve 4 vergi mahkemesi bulunmaktadır. Daha küçük illerde, daha az sayıda idare ve vergi mahkemesi bulunmaktadır ve bunlar genellikle hukuk, aile ve ceza mahkemeleri ile aynı binada bulunmaktadır.

Eylül 2019 itibarıyla, Türk yargı sisteminde toplam 19.500 hâkim ve savcı bulunmakta olup, bunların yakla ık 2000'i idari hâkimdir. dâri yargı hâkimleri (vergi mahkemeleri ve vatandaşlık, mültecilik ve ikamet izni davaları dışında) ihtisasla mamaktadır, ancak ihtisas konusu u anda tartışılan bir konudur. Mevcut durumda idari yargı hakimlerinin kıdem seviyesi çok gençtir. 2016 yılında Türkiye'de yaşanan darbe giri imi sonrasında bir kısım idari hâkim görevden alınmış veya uzaklaştırılmış ve çok sayıda yeni atama yapılmıştır. Sonuç olarak, birçok idari hâkim, u anda 3 yıldan az deneyime sahiptir.

Hakimlerin atanmaları ve tayinlerine ilişkin karar alma, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun (HSK) sorumluluğundadır. Türkiye, idari hakimlerin atanmaları ve tayinleri özelinde üç "bölge"ye ayrılmıştır. Her bölge; co rafi ve ekonomik koşullar, sosyal imkânlar, sağlık imkânları ve kültürel imkânlar, yoksunluk düzeyi ve büyük nüfus merkezlerine yakınlık gibi bir dizi kriter kullanılarak belirlenmektedir. Mahkemelerin bir listesi ve atama/tayin kategorileri **Ek C**'de verilmiştir. Hâkimler genellikle üçüncü bölgedeki mahkemelerde kariyerine başlamakta ve zamanla birinci ve ikinci bölgedeki mahkemelere geçmektedir; bununla birlikte sistem, i yükünü yönetmek için pragmatik olarak işletilmektedir. Bu atama/tayin sistemi, mevcut Yargı Reformu Stratejisi kapsamında gözden geçirilecektir.

Bölge İdare Mahkemeleri ve Adalet Komisyonları

2016 yılında yeni ve modernize edilmiş bir istinaf yapısı getirilmiştir. Daha önceden 25 Bölge İdare Mahkemesi (B M) mevcut olup; bunlar yeni sistemle beraber Ankara, İstanbul, zmir, Gaziantep, Samsun, Konya ve Erzurum'da bulunacak şekilde 7'ye indirilmiştir. Bunlardan Ankara B M en büyüğüdür. B M'lerde toplam 66 idari ve vergi dava dairesi faaliyet göstermekte ve toplam 362 hâkim görev yapmaktadır. Her bir B M'in mevcut daire yapısı ve co rafi dağılımı gösteren bir harita **Ek B**'de verilmiştir.

B M daireleri belirli bir uzmanlık düzeyine sahiptir ve uzmanlık düzeyinin artırılmasına yönelik öneriler hâlen tartışılmaktadır.

Her B M'de, B M Başkanının başkanlık ettiği ve HSK tarafından daire başkanları arasından seçilen iki daimî üyeden oluşan bir Adalet Komisyonu bulunmaktadır. Adalet Komisyonlarının sorumlulukları; Başkanlık tarafından yazılı olarak müdürünün atanmasını teklif etmek, komisyonun yetki alanı içindeki görev alanlarını belirlemek, personel işlerini yürütmek, acil durumlarda veya HSK tarafından yetkililer belirlenene

kadar hâkimlerin geçici olarak görev yapacakları mahkemeleri belirlemek ve üç güne kadar mazeret izni verilmesi de dâhil olmak üzere genellikle personelle ilgilidir.

Danıştay

Danıştay hem inceleme, danışma ve karar alma organı hem de bir üst yargı kurumudur. Aşağıdaki yargı görevlerine sahiptir:

- ✓ İlk derece mahkemesi sıfatıyla; Cumhurbaşkanlığı kararlarına, Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemlere, Bakanlıklar ile kamu kurumları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kurumlarının çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere, Danıştay Dairesince veya Danıştay Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan işlem ve işlemlere, birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlemlere, Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine karşı açılacak iptal ve tam yargı davalarını; tahkim yolu öngörülme-yen kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz artla- ma ve sözleşme lerinden doğan idari davaları ve belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.
- ✓ Temyiz mercii sıfatıyla; idare mahkemeleri tarafından ivedi yargılama usulüne ve merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargı usulüne tabi olan uyuşmazlıklara ilişkin verilen kararlara, Bölge İdare Mahkemelerinin temyiz edilebilir nihai kararlarına ve Danıştayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla aldığı nihai kararlara dair temyiz incelemeleri yapar ve bu kararları kesinleştirir.

Ayrıca, aşağıdaki hususları inceleme, bunlara dair karar verme veya görüş bildirme görevlerine de sahiptir:

- ✓ Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz artla- ma ve sözleşme ler
- ✓ İlgili Kanunlar uyarınca Danıştaydan alınacak öngörülen görüşlere yönelik talepler
- ✓ Kamulaştırma Kanunu hükümlerine uygun olarak taşınmaz malların kamu idareleri arasında devrine ilişkin usullere dair uyuşmazlıklar
- ✓ İl Özel İdare Kanunu hükümleri uyarınca Danıştaya verilen işlemler
- ✓ Belediye mevzuatına göre Danıştaya verilen ve idari davalara tabi olmayan işlemler
- ✓ Devlet memurlarının ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin mevzuata uygun olarak yapılacak işlemler

Danı tay, özellikle ilk derece idare mahkemelerinin ve B M'lerin çalı maları üzerinde önemli bir etkiye sahip olan içtihat hukukunun birli ini sa lama rolü bakımından, proje için önemli bir payda tır. Danı tay 2019 Performans Programına göre, Danı tayın "içtihat mahkemesi unvanını geri kazanması" bir öncelik hâline gelmi tir ve bu amacı destekleyecek bir dizi faaliyet planlanmı tır. Danı tay te kilat yapısı içinde bulunan **İçtihatları Birleştirme Kurulu**, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyu mazlık görüldü ü veyahut birle tirilmi içtihatların de i tirilmesi gerekli görüldü ü takdirde, içtihadın birle tirilmesi veya de i tirilmesi hakkında karar verir. Danı tay daireleri ve kurulları tarafından verilen kararların ve mevzuatın tertip ve tasnifini yapmak, kitaplı ın düzenlenmesini sa lamak ve Danı tay Dergisinin yayımlanması i ini yürütmek üzere **Tasnif ve Yayın Kurulu** da kurulmu tur.

dari yargı sisteminin i yüküne daha genel bir bakı sunan Danı tay dairelerinin dava kategorileri ve uzmanlık alanlarının bir listesi, **Ek B**'de ve Danı tayın dava yükünü gösteren istatistikler ise **Ek C**'de verilmi tir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu

HSK'nın sorumlulukları arasında; hâkimlerin ve savcılarının atanma, tayin ve terfi i lemleri bulunmaktadır. Ayrıca disiplin ve görevden uzakla tırma cezalarının uygulanmasından sorumludur ve Bakanlı ın, bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin de i tirilmesi konusundaki tekli erini nihai olarak karara ba lar.

Adalet Bakanı, Kurulun Ba kanıdır ve Adalet Bakan Yardımcısı, tabii üyedir. Üyelerden dördü, Cumhurba kanı tarafından hâkimler ve savcılar arasından seçilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilen di er üyeler, Yargıtay ve Danı tay üyelerini ve uygun niteliklere sahip akademisyenleri içerir.

HSK Teftiş Kurulu Başkanlığı

Hâkimler ve Savcılar Kurulu bünyesinde faaliyet göstermekte olup, hâkim ve savcılarının görevlerini ifa etmeleri bakımından denetlenmesinden; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç i leyip i lemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadı ını ara tırmaktan sorumludur. Ba kan, Ba kan Yardımcıları, Ba müfetti ler ve Müfetti lerden olu ur. Müfetti ler, aktif ekilde hâkimlik veya savcılık görevlerinde bulunmu ki iler arasından, Hâkimler ve Savcılar Genel Kurulu tarafından seçilir. Uygulamada, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinin tefti i, yargı alanında görev yapmı müfetti ler tarafından yapılır. Müfetti ler, hâkimlerin ve savcılarının tefti i, ara tırma, inceleme ve soru turma prosedürlerini yürütmekten sorumludur.

Adalet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı bu projenin faydalanıcı ve lider kurulu udur. Bakanlı ın görevleri unlardır:

- a) Kanunlarda kurulması öngörülen mahkemeleri açmak ve te kilatlandırmak, ceza infaz ve islah kurumları, icra ve i as daireleri gibi her derece ve türdeki adalet kurumlarını planlamak, kurmak ve idari görevleri yönünden gözetim ve denetimini yapmak ve geli tirmek,
- b) Bir mahkemenin kaldırılması veya yargı çevresinin de i tirilmesi konularında Hâkimler ve Savcılar Kuruluna teklifte bulunmak,
- c) Kamu davasının açılması ile ilgili olarak kanunların Adalet Bakanına verdi i yetkinin kullanılması ile ilgili çalı ma ve i lemleri yapmak,
- d) Avukatlık ve Noterlik Kanunlarının Bakanlı a verdi i görevleri yapmak,
- e) Adli sicilın tutulması ile ilgili hizmetleri yürütmek,
- f) Türk Ticaret Kanunu ile Ticaret Sicili Tüzü ünün Bakanlı a verdi i görevleri yapmak,
- g) Adalet hizmetlerine ili kin konularda, yabancı ülkelerle ilgili i lemleri yerine getirmek,
- h) Adalet hizmetleriyle ilgili konularda, gerekli ara tırmalar ve hukuki düzenlemeleri yapmak, görü bildirmek,
- i) İlgili mevzuat hükümlerine göre infaz ve islah i lerini düzenlemek,
- j) cra ve i as daireleri vasıtasıyla, icra ve i as i lemlerini yürütmek,
- k) Kanunlarla verilen di er görevleri yapmak.

Hukuk leri Genel Müdürlü ü, projenin nihai yararlanıcısı olarak belirlenmi tir ve di er Adalet Bakanlı ı Genel Müdürlükleri de projeye fiilen ilgilenmektedir.

Türkiye Adalet Akademisi

Aslen 2003 yılında kurulan Türkiye Adalet Akademisi, Temmuz 2018'de Ola anüstü Hâl döneminde kapatıldıktan sonra Mayıs 2019'da yeniden açılmı tir. Akademi bir ba kan tarafından yönetilmektedir ve dört daire ba kanlı ına sahiptir. Her dairede, dı ili kiler, hizmet öncesi ve hizmet içi e itim, projeler ve insan kaynakları da dâhil olmak üzere belirli alanlara odaklanan departmanlar bulunmaktadır. Akademi ayrıca bir e itim ölçme ve de erlendirme merkezine de sahiptir. Hakimlik e itimi, Akademi bünyesindeki e itim ile stajın birle imidir. Bir adayın daha önceden avukat olarak

çalı ıp çalı madı ina veya akademisyen olup olmadı ina (bu durumda uygulamaya daha fazla yönelik olan bir e itim verilmektedir) ba lı olarak, belirli farklılıklar gösteren e itim programları vardır. 2019 yılında Akademide okuyan 1.400 ö rencinin yakla ık 100'ü idari yargı alanında e itim almı tır.

Kamu Denetçiliği Kurumu

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Denetçili i Kurumu, 2012 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisine ba lı anayasal bir kamu kurulu u olarak kurulmu tur. 6328 sayılı Kamu Denetçili i Kurumu Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca Kurum, " darenin i leyi i ile ilgili ikâyet üzerine, darenin her türlü eylem ve i lemleri ile tutum ve davranı larını; insan haklarına dayalı adalet anlayı ı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, ara tırmak ve idareye önerilerde bulunmakla" görevlidir.

Kurumun dosya yükü 2016 yılında 5.519 davadan, 2018 yılında 17.585 davaya yükselmiştir. İlk üç ikâyet kategorisi; kamu personeli rejimi (%27); i ve sosyal güvenlik (%25); e itim, gençlik ve spor (%12) kategorileridir.

Kamu Denetçili i Kurumu, Kasım 2019'da " yi Yönetim İkeleri Rehberi"ni yayımlamı tır.

Sayıştay

Türkiye'de kamu idarelerinin yakla ımları, hem yargısal hem de mali denetime ili kin yetkileri bulunan Sayı tay'ın çalı malarından önemli derecede etkilenmektedir. Sayı tay, uyum ve performans olmak üzere iki tip denetim i levini yerine getirmektedir. Uyuma ili kin denetimler, denetlenenlerin geliri, harcamaları, varlıkları ve di er hesap ve i lemlerinin kanunlara ve di er yasal düzenlemelere uyup uymadı ının incelenmesi yönündedir. Performans denetimlerinde ise denetçiler, kamu kaynaklarının verimli, etkili ve ekonomik kullanılıp kullanılmadı ını denetler. Denetimde bir karar, i lem veya eylemin mevzuata uygun olmadı ının tespiti, bir kamu görevlisinin kamu zararına neden oldu unun belirlenmesi veya bir kamu görevlisinin kanuna uygun olmayan bir kararı, i lemi veya eylemi ile kamu zararı arasında ba lantı tespit edilmesi halinde "yargılamaya esas" raporlar hazırlanır ve soru turma ba latılır. Soru turma ba ladı ında kamu görevlileri bilgilendirilir ve savunmalarını sunma imkanı verilir. Dosyalara, sekiz "dava dairesi" tarafından karar verilir. Sayı tay Ba savcısı da dava sürecinde yer alır.

1.2 Yasal Çerçeve ve Yakın Tarihli Reformlar

dari yargı usul kuralları, 2577 sayılı dari Yargılama Usulü Kanunu (1982) ile düzenlenmiştir. 2577 sayılı Kanun, usule ili kin bir çok hususta, 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na atı rda bulunmaktadır. Usule ili kin bazı hükümler aynı zamanda Danı tay Kanunu ve 2576 sayılı (1982) Bölge dare Mahkemeleri, dare

'yargılamaya esas rapor' yazılmak üzere sorgu konusu edilir. Sorgular, sorumlu tutulan kamu görevlilerine tebli edilerek yasal süresi içinde savunmaları alınır. Alınan savunmalar denetim ekibi tarafından de erlendirildikten sonra, kamu zararı ve sorumluluk konusunda denetim ekibinin kanaatinin devam etmesi durumunda yargılamaya esas rapor düzenlenerek yargılama sürecinin ba latılması amacıyla ilgili yargılama dairesine gönderilir.

Denetimler sırasında bulunan kamu zararına ili kin uygunsuzlukların yer aldı ı yargılamaya esas raporlar, birer hesap mahkemesi olan yargılama dairelerince hükme ba lanır. Sayı tay'da sekiz adet yargılama dairesi bulunmaktadır. Dairelerce verilen ilamların son hüküm mercii ise Sayı tay Temyiz Kuruludur. Daire kararlarına kar ı temyiz yolu açıktır. Sayı tay Ba savcılı ı da yargılama sürecinde yer almaktadır.

1.2 Yasal Çerçeve ve Yakın Tarihli Reformlar

dari yargı usul kuralları, 2577 sayılı dari Yargılama Usulü Kanunu (1982) ile düzenlenmi tir. 2577 sayılı Kanun, usule ili kin bir çok hususta, 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na atı arda bulunmaktadır. Usule ili kin bazı hükümler aynı zamanda Danı tay Kanunu ve 2576 sayılı (1982) Bölge dare Mahkemeleri, dare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kurulu u ve Görevleri Hakkında Kanunda da bulunmaktadır.

dari yargıya ili kin usul hükümleri ayrıca, Harçlar Kanunu, Uyu mazlık Mahkemesi Kanunu, Anayasa Mahkemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Kamula tırma Kanunu, Kamu hale Kanunu ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gibi çe itli di er kanunlarda da bulunmaktadır.

2575, 2576 ve 2577 sayılı Kanunlar, yayınlandıkları tarihten bu yana çe itli vesilelerle de i tirilmi ve son yıllarda, B M'leri verimli hâle getirmek ve Danı tayın i yükünü azaltmak için idari ve vergi yargı sisteminde köklü yapısal de i iklikler gerçekleştirilmi tir. B M'ler (ikinci derece) istinaf mahkemeleri hâline gelmi tir ve artık bazı istisnai davalar dı nda do rudan Danı taya temyiz ba vurusunda bulunmak mümkün de ildir. Ayrıca, bazı durumlarda, B M kararının bir üst mahkeme olan Danı tayda temyize götürülmesi de artık mümkün de ildir, yani bazı B M kararları da kesindir. Bu de i iklikler, bir içtihat mahkemesi olan Danı tayı etkilemi ve bir üst mahkeme olarak Danı tayda temyize götürülemeyen dava kategorilerindeki içtihadın B M tarafından belirlenmesine olanak tanıdı r. Bu hükümler, yedi B M'in içtihadında farklılıkların ortaya çıkması sonucunu do urmu ve 2019'da yapılan bir ba ka de i iklikle, Danı tayın idare/vergi hukuku dairelerinin genel kurullarına, söz konusu farklılıkları ilgili ba vurudan itibaren 3 ay içinde çözüme kavu turma görevi verilmi tir.

1.3 İdari Yargı Hakimlerinin, Başkanlarının ve Çalışanlarının Görevleri

Bölge İdare Mahkemesi Başkanı

Bölge İdare Mahkemesi Başkanının sorumlulukları arasında şunlar bulunmaktadır:¹

- a) Mahkemeyi temsil etmek,
- b) Bölge idare mahkemesi başkanlar kuruluna ve adalet komisyonuna başkanlık etmek,
- d) Mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak,
- e) B M'in genel yönetim işlerini yürütmek,
- f) B M memurlarını denetlemek veya denetletmek,
- g) Dairelerin benzer olaylarda verdikleri kesinleşmiş kararlar arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi için Başkanlar Kuruluna başvurmak,
- h) Hukuki veya fiili nedenlerle bir dairenin kendi üyeleri ile toplanamadığı hâllerde ilgisine göre diğer dairelerden kıdem ve sıraya göre üye görevlendirmek,
- i) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

B M Başkanı ayrıca, B M daire başkanlarından oluşan Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kuruluna başkanlık eder. Bu kurulun sorumlulukları arasında şunlar bulunmaktadır:

- ✔ Daireler arasında çıkan ihtisap bölümü uyumsuzluklarını karara bağlamak.
- ✔ Benzer olaylarda, bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk bulunması hâlinde; resen veya ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyumsuzluğun giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, istemin uygun görülmesi hâlinde kendi görüşlerini de ekleyerek Danıştaydan bu konuda karar verilmesini istemek.

BİM Daire Başkanları

Daire Başkanlarının görevleri şunlardır:

- ✔ Dairelerinde uyumlu, verimli ve düzenli bir çalışmanın gerçekleştirilmesini ve

¹ 2019'da kanunda yapılan bir değişiklikle, B M Başkanlarının bir daire başkanı olarak yargı ve dosya inceleme görevleri kendilerinden alınmış, böylece B M başkanlarının idari görevlerine odaklanmalarına imkân tanınmıştır.

i lerin makul süre içinde incelenmesini ve karara ba lanmasını sa lamak, dairenin kendi kararları arasında meydana gelen farklılık ve uyumsuzlukların giderilmesi için tedbirler almak.

- ✔ Dosyayı, inceleyecek üyeye havale etmek ve kararların zamanında yazılmasını sa lamak.
- ✔ Personelin özlük i lemlerinin yürütülmesini sa lamak ve izin isteklerini dü ünceleriyle birlikte adalet komisyonuna aktarmak.
- ✔ Dairede görevli yazı i leri müdürlü ünün i leyi ini denetlemek ve personel hakkında ilgili kanunda belirtilen disiplin cezalarını uygulamak.
- ✔ Bölge idare mahkemesi ba kanının yoklu unda, adalet komisyonu ve dairedeki görevler hariç olmak üzere, en kıdemli daire ba kanına vekâlet etmek.

İlk Derece İdare ve Vergi Mahkemeleri: Mahkeme Başkanı, Hakimler, Yazı İşleri Müdürlüğü ve Ön Büro

2576 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca, Mahkeme Ba kanı:

- ✔ Görü me ve duru maları yönetir, dü ünce ve görü lerini bildirir, oylarını verir.
- ✔ Mahkemelerinde görevli bulunanların görevlerine devamlarını, düzenli çalı malarını, mahkeme i lerinin verimli bir ekilde yürütülmesini sa lar.

Uygulamada, mahkeme ba kanı, genellikle heyet içerisinde hâkim olarak görev yapar ve hâkimlerden olu an bu heyetin ve yazı i leri müdürlü ünün çalı malarını denetler. Mahkemenin bulundu u ilde B M bulunup bulunmamasına ba lı olarak, mahkeme ba kanının görevleri arasında bazı farklılıklar söz konusudur.

Dosyaların hâkimler arasında da ıtılmasına ili kin yasal bir hüküm yoktur ancak uygulamada, da ıtım, Mahkeme Ba kanı tarafından yapılmaktadır.

Mahkeme yazı i leri müdürlü ü, mahkeme ba kanına kar ı sorumlu olan bir yazı i leri müdürü tarafından denetlenir. Yazı i leri personeli; basılı evrakların muhafaza edilmesi, UYAP sistemine veri giri i, bir davanın karara hazır hâle getirilmesi süreciyle ilgili i lemler; tebligat i lemleri, harçların alınması ve ödenmesine ili kin i lemler; kararların ve müzекkerelerin hazırlanması ve ar ivleme i lemleri de dâhil olmak üzere, davanın tekemmülü ile ilgili bir dizi görev gerçekleştirir. Her yazı i leri müdürlü ünde, idari yardımcı olarak görev yapan bir müba ir bulunmaktadır. Yazı i leri personeli arasındaki görev da ılımı, mahkeme ba kanlarının takdirine ba lıdır: katipler, davanın seyri boyunca dosyanın tamamından ve her i inden sorumlu olabilir veya her dosyadan ancak sadece belirli i lerden (örne in tebligat) sorumlu olabilirler.

2013 yılından bu yana, bazı mahkemelerde ön bürolar açılmış ve idare/vergi

mahkemeleri aynı binada bulunuyorsa, ön büro, mahkemeler tarafından ortakla a kullanılmaktadır. Ön büroların göreve ba laması, bazı idari i levlerin yazı i leri müdürlüklerinden ön büro personeline devredilmesiyle sonuçlanmı tır. Ön bürolar, iki bölümden olu maktadır. Bunlardan birincisi; davanın açıldı ı, belgelerin ibraz edildi i, harçların alındı ı ve dilekçelerin i leme koyuldu u ön büro hizmet masaları ve ikincisi, basılı belgelerinin elektronik kopyalarının üretildi i tarama ofisidir.

dare mahkemelerinde, dava süresi boyunca basılı ve elektronik dosyaların eksiksiz bir ekilde olu turuldu u ve muhafaza edildi i karma bir sistem i letilmektedir.

1.4 İdari Yargı Usulüne Genel Bakış

Milli E itim Bakanlığı ile Ölçme, De erlendirme ve Yerle tirme Merkezi tarafından yapılan merkezi sınavlardan do an davalar da dâhil olmak üzere bazı dava kategorileri için farklı sürelerle sahip seri yargılama usulleri yürürlükte olsa da, a a ıda usul ve sürelerle dair verilen kısa açıklama, ço u idari dava için geçerlidir.

Dava Dilekçesinin Verilmesi

dari dava, dava dilekçesi ile ba lar. Dilekçenin formu kanunla belirlenmemi tir, ancak kanunda belirtilen bazı zorunlu hususlar dilekçe içeri inde belirtilmelidir. Birçok uyu mazlık, dava açan ki inin bulundu u yerde de il, davalı kamu idaresinin bulundu u il mahkemesinde ba latılmalıdır, bu nedenle dava dilekçeleri bazen posta yoluyla gönderilmektedir. Avukatlar, davaları UYAP Avukat Portalı aracılı ıyla elektronik ortamda açabilirler. Vatanda lar, avukatları olmadan, idare mahkemesine ahsen ba vurarak da dava açabilirler.

Dava harcı ve posta masra arının davacı tarafından ödenmesi gereklidir. Bununla birlikte, davacının maddi yetersizlik gerekçesiyle harçtan muaf tutulmak için ba vuruda bulunabilece i bir “adli yardım” sistemi mevcuttur. Mahkeme, bu ba vuruları inceleme sürecinde, geni bir takdir yetkisine sahiptir.

Dilekçenin İlk İncelemesi

Dilekçeyi alan mahkeme hâkimi, öncelikle standart bir kontrol listesi (ilk inceleme formu) kullanarak, Kanunla belirlenen kriterlere göre bir ilk inceleme yapar. Kanuna aykırı veya eksik herhangi bir husus tespit edilmesi hâlinde, kararlar bu yönde verilir. Bu kararlardan bazıları, davanın ko ullarının yerine getirilmemesiyle (örne in süre a ımı nedeniyle ret, kesin ve yürütülebilir bir i lem bulunmaması nedeniyle incelenmeksizin ret) ilgili, bazıları ise dilekçedeki eksiklerin giderilmesi (örne in dilekçedeki eksikler, husumetin düzeltilmesi, harçlarla ilgili hususlar veya destekleyici belgelerdeki eksikliklerin giderilmesi) ile ilgili olabilir. İlk inceleme için Kanunda öngörülen süre **15 gündür**.

Yürütmenin Durdurulması

Yürütmenin durdurulmasının talep edildi i durumlarda ve ilk inceleme sırasında dilekçede herhangi bir eksik bulunmaması hâlinde yürütmenin durdurulması kararı verilebilir. Bu karar için genellikle ilk etapta idarenin beyanı alınır (ancak bazı durumlarda Yürütmeyi Durdurma ara kararı da alınabilir). Beyan alındıktan sonra, yürütmenin durdurulması kararı verilebilir. Bu da genellikle yakla ık ortalama **2 ay** sürmektedir. Bununla birlikte, bazı durumlarda, çe itli bilgi ve belgeler toplandıktan veya bir bilirki i tarafından bir inceleme yapıldıktan sonra da yürütmenin durdurulması kararı verilebilmektedir, ancak bu, süreci uzatmaktadır. Bu tür davalarda yürütmenin durdurulması ve karara hazır hâle getirme süreci ile ilgili i lemler birlikte yürütüldü ünden, dava genellikle yürütmeyi durdurma kararının verilmesi a amasında karara ba lanmaya hazır hâle de gelmi olmaktadır.

Bir Davanın Karara Hazırlanması: Kamu İdaresine Tebligat ve Cevap

İlk inceleme sırasında herhangi bir eksik bulunmaması durumunda, dava dosyası, i lemlerin ilerletilmesi amacıyla mahkeme yazı i lerine gönderilir. Bu a amada, dava dilekçesi, idareye tebli edililr. **İdare tarafından 30 gün içerisinde cevap verilmeli** ve bu cevap, davacıya tebli edilmelidir. Davacı bu yanıtı 30 gün içinde cevap verirse, bu yanıt da idareye gönderilir ve idarenin ikinci cevap dilekçesinden sonra dosyanın karara hazır hâle getirilme süreci tamamlanır. Bu hazırlık a aması için geçen süre genellikle **6 aydır**.

Dilekçelerinin toplanması ve gönderilmesi süreci tamamlandı nda ve dava karara hazır oldu unda, mahkeme ba kanı, dava dosyasını incelenmek üzere bir hâkime tahsis eder. Hâkimin bir karara varması için azami süre uygulamada **6 ay** olarak belirlenmiştir. **Bir kararın alınması ve kararın yazılması arasında geçen süre ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.** Kanunda, **yürütmeyi durdurma kararının 15 gün içinde yazılması gerektiği** öngörülmekle birlikte, esasa ili kin kararların yazılması için bir süre kuralı yoktur. HSK Tefti Kurulu teamülleri gere i mahkemelerin i yükü ve bölgelerine göre, gerekçeli kararların 30-60 gün arasında de i en sürelerde yazılması gerekti i ve müfetti ler tarafından denetlendi i de ertlendirilmektedir.

İdare mahkemeleri, di er mahkemelerle birlikte ortak UYAP sistemini kullanmakta, ancak idare mahkemelerinin amaçları için özel olarak tasarlanmı UYAP ekranlarını ve yetkilerini kullanmaktadırlar. Mahkeme dosyaları, kopyaları alınarak saklanmaktadır. Elektronik dosyanın eksiksiz olarak muhafaza edilmesi için ilgili tüm belgeler taranmakta, buna paralel olarak fiziki dosyalar da eksiksiz olarak muhafaza edilmekte ve örne in dosya temyiz edildi inde, fiziki dosya, mahkemeler arasında gönderilmektedir.

statistiki bilgileri olu turmak için UYAP veri giri i kullanılmakta ve veri toplama standartlarını yükseltmek için, 2017 yılında bir Veri zleme ve De erlendirme Kurulu olu turulması da dâhil olmak üzere, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve istatistik Genel Müdürlü ü tarafından çalı ma gerçekte tirilmektedir.

Dosyaların mahkemeler arasında tevzisi UYAP sistemi üzerinden otomatik olarak gerçekte tirilmekte ve sisteme giren dosyalar, uyu mazlık konusuna ba lı olarak belli bir sırayla mahkemelere da ıtılmaktadır. UYAP, davaların hâkimlere elektronik ortamda tevzisine imkân tanıyan i levseli e sahiptir, ancak bu i levsellik sadece kısmen kullanılmaktadır. Bununla birlikte, davaların hâkimlere tevzisine uygulamada ba kanlar tarafından karar verilmektedir.

KANUNUN GÜNCELLENMESİ

2.1 Yasal Çerçeve: İdari Yargılama Usulü

Yasal çerçevenin gözden geçirilmesi; hâkimlerin, HSK müfettişlerinin, yerel uzman akademisyenlerin ve sisteme katılan diğer paydaşların görüşlerinin tespit edilmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların birçoğu, 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun, idari yargı sisteminde verimsizlik ve gecikmeye neden olan önemli bir etken olduğu görüşündedir. 1982'den bu yana pek çok kez güncellenmesi olmasına rağmen, Kanun konsolide edilmemiş ve bütüncül bir yaklaşımla güncellenmemiş, güçlendirilmemiştir. Yeterince detaylı olmayıp, birçok durumda okuyucu için Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine atıfta bulunmaktadır. Ayrıca, 2577 sayılı Kanunda yer alan bazı maddelerle ilgili farklı görüş ve uygulamalara rastlamak da mümkündür.

Bu nedenle, Kanunun bu durumu; hâkimler, mahkeme personeli, kamu idaresi karar vericileri, kamu avukatları ve avukatlar için zorluk yaratmaktadır. Bu sorunlar, temyizden itibaren ileri için de kaçınılmaz olarak büyük zorluklar doğurmaktadır. Bu husus bazı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir:

“Şu anda, sadece idari yargılama usul kanununu okuyarak bir dava açmak veya davanın süresini ve hangi usullere tabi olacağını öngörmek çok zordur.”

İdari Yargılama Usul Kanunu, 2011 yılında çıkarılan 6100 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile değiştirilmiştir. 6100 Sayılı Kanun 452 maddeden oluşurken, 2577 sayılı Kanun 65 maddeden oluşmaktadır. 6100 sayılı Kanunda temyizle ilgili 20 madde varken, 2577 sayılı Kanun'da yalnızca tek bir madde bulunmaktadır.

2577 sayılı Kanun'un tamamen yeniden hazırlanması gerektiği ileri sürülmekte olup, ayrıca bu husus da bazı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir:

“İdari Yargılama Usul Kanununda zaman içinde birçok değişiklik yapılmış olmasına rağmen, bu değişiklikleri bütünsel bir yaklaşıma dayalı olarak yapmak ve tüm usul işlemlerini yazılı yargılama ilkelerine uygun olarak olabildiğince tek bir kanun dâhilinde toplayacak bir çalışma hazırlamak son derece önemlidir. Bu durumda, usul kanunlarındaki karmaşıklığın ve eksikliklerin, idari yargı sürecinin uzamasını etkileyen temel etken olduğunu söylemek mümkündür.”

Yasanın modernle tirilmesi için, uyu mazlı in niteli ine göre daha farklı hükümler gerekli olabilece i de ileri sürülmü tür. Örne in, duru malar ve bilirki i görevlendirmesi bakımından imar davalarının karma ıklı ı göz önüne alındı nda, bu tür davalar için özel usuller getirilmeli ve bu davalarda tara arın sayısı sınırlandırılmalıdır. Belirsizlikten kaçınmak için, vergi davalarına ili kin usul de daha ayrıntılı olarak geli tirilebilir.

Kanunun tümünden konsolide edilmesi ve modernle tirilmesi bu proje kapsamı dı nda olsa da, HSK müfetti leri tarafından de i ikli e yönelik bir dizi öncelik tespit edilmi tir. Kanuna netlik kazandırılabilce i veya usulün sadele tirilebilece i alanlar arasında, unlar bulunmaktadır:

- ✓ Rehber metinlerin olmaması
- ✓ Harç ve giderlere ili kin hükümlerin karma ık olması
- ✓ Sürelerde ço u zaman netlik veya fikir birli i olmayı ı
- ✓ Yetki kurallarının net olmaması
- ✓ Yürütmenin durdurulmasına ili kin kararlara yönelik usul
- ✓ Karar yazımı için zaman sınırlarının olmaması
- ✓ Yeni istinaf sisteminin i leyi i ile ilgili yeterli ayrıntı olmaması ve aykırılıklar bulunması
- ✓ Davaların hâkimlere tahsisinde nesnel kriterler hususunun netle tirilmesi ihtiyacı

2019-2023 Yargı Reformu Stratejisi’nde; grup davalarda pilot dava usulüne geçilmesi, gerekçeli kararların yazılması için süre getirilmesi, tek hakimle görülen davaların kapsamının geni letilmesi, bazı uyu mazlıklarda tanık dinlenebilmesinin sa lanması ve davanın tekemmül sürecinde bazı i lemlerin sadele tirilmesi gibi, idari yargı usul reformunun önceliklendirilece i bazı alanlar tespit edilmi tir.

Aynı zamanda, yargı reformu için önemli bir adım atılmı olsa da, katılımcılar mahkemelerin (örne in uygulama ve usul bakımından tutarlı bir yakla ım benimseyerek) verimlili i artırmak için daha fazla çalı ma yapılabilece ini dile getirmi lerdir.

2.2 Yargı Yetkisi

darı yargı, Türkiye’de yargı sisteminin di er bölümlerine göre daha fazla içtihadı dayalıdır. Katılımcılar tarafından, benzer davalarda benzer kararlar verilmesi yoluyla içtihadın birle tirilmesi ve daha fazla hukuki kesinlik sa lanması ihtiyacı, reformun bir önceli i olarak vurgulanmı tır. Hâlen, Danı tay içindeki farklı daireler ve aynı illerdeki farklı mahkemeler veya B M’ler tarafından aynı konuda farklı kararlar verilebilmektedir.

2575 sayılı Kanun’un 18. maddesi uyarınca Danı tay bünyesinde bir “ çtihatları Birle tirme Kurulu” bulunmaktadır. Bu kurul, Danı tay Ba kanı, Ba savcı, ba kanvekilleri, dava daireleri ba kanları ve üyelerinden olu ur. Yeter sayısı, 31 üyedir. Bu hükümler, kurulu toplanması ve yönetilmesi zor bir hâle getirmi tir ve karar alma süreci yava tır. B M’lerin kurulmasıyla birlikte, bölgesel düzeyde benzer organlar olu turulmu ve her bir B M Ba kanı, B M dairelerinin nihai kararları arasındaki uyu mazlıkları çözmek amacıyla bir Bölge dare Mahkemesi Ba kanlar Kuruluna ba kanlık etmektedir. Ekim 2019’da 2576 sayılı Kanunun 3/c maddesinde yapılan bir de i iklikle, Danı tay idare ve vergi dairelerinin genel kurulları, farklı B M’lerin içtihatları arasındaki farklılıklara çözüm bulmak üzere güçlendirilmi tir. ubat 2020’de Danı tay, içtihat farklılıklarını çözmeye yönelik Danı tay’ın etkinli ini artırmak üzere bir içtihat ara tirma ve raporlama birimi kurmu tur.

Olu turulan yeni içtihatları ili kin olarak mahkemeler arasında ve içerisinde ileti im sorunları olabildi i görülmü ve bu durumun farklı kararların sayısını artırdı ı ifade edilmi tir. Pek çok özel avukat ve kamu avukatı belirli davalara ili kin içtihat aramak üzere ticari yazılımlar kullanmakta, ancak arama sonucunda birbirinden farklı kararlar çıkması halinde zorluklar ya amaktadır.

Aynı hususla ilgili birden fazla davayı ele almak için belirlenmi bir usul de yoktur. Bu durum, “emsal” veya “pilot” bir davada tek bir karar verilerek ele alınabilir ve Yargı Reformu Stratejisi buna ili kin bir hedef içermektedir.

2.3 Yargı Kararları

Katılımcılar ayrıca, idare mahkemelerinden verilen kararlarının kalitesini ve bazı davalarda kararların gerekçelendirilmemesini veya eksik gerekçelendirilmesini, iyile tirme sa lanacak kilit bir alan olarak tespit etmi lerdir. Anayasanın 141/3 maddesinde “bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır” hükmü bulundu u ancak, mahkeme kararlarının eksik gerekçeli olarak verilmesinin, birçok A HM ve Anayasa Mahkemesi kararında hak ihlali nedeni olarak kabul edildi i belirtilmi tir. Gerekçelendirmenin kalitesi, adil yargılanma hakkını etkilemekle birlikte, örne in kamu idaresinin önceki kararları emsal olarak kullanmasını ve istinaf / temyiz sayısının azalmasını sa layarak, sistemin verimlili ini etkilemektedir.

Standartların yükseltilmesi için sunulan önerilerden biri, ablon kararların kullanılmasıdır. Danı tay kendi amaçlarına yönelik bir ablon geli tirmi olsa da, ablonun kullanımı henüz tam olarak uygulanmaya konulmamı tır. UYAP sistemi, mahkemelerin kendi ablonlarını olu turmalarına imkân tanıyan i levsell e de sahiptir ve ilk derece mahkemelerinde ve B M'lerde çe itli ablonlar kullanılmaktadır, bununla birlikte henüz genel geçer bir standardizasyon sa lanmamı tır.

Reform edilen istinaf sistemi, B M'leri, istinaf a amasında kendilerine gelen davayı esastan inceleyerek, ilk derecedeki karar alma kalitesini denetleyecek bir pozisyona getirmi tir. Bununla birlikte, B M'lerin yetkileri ve istinaf incelemesinin kapsamını düzenleyen 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin geli tirilmesi gerekmektedir. Bu madde, HSK Tefti Kurulu tarafından da öncelikli olarak tadil edilecek bir madde olarak belirlenmi tir.

Yargı Reformu Stratejisi, gerekçeli kararların yazılması için süre tanınacak reformlar da öngörmektedir.

2.4 Kamu İdaresi Karar Alma Süreci

Katılımcılar, kamu idaresinde karar alma standartlarının yükseltilmesinin ve yasal çerçevesi hâlihazırda mevcut olan iç de erlendirme (üst makamlara ba vurma / YUK Madde 11)usullerinin etkin bir ekilde i letilmesinin, vatandaşların deneyimini iyile tirme ve dava sayısını azaltmada önemli bir etken olaca nı vurgulamı tır.

Avrupa Konseyi tarafından kamu görevlileri ve hizmet verdikleri ki iler arasındaki ili kiler konusunda benimsenen ilkeler, Ekim 2018'de yayımlanan "The Administration and You" (" dare ve Siz") ba lıklı El Kitabı'nda belirtilmi tir. El Kitabı'nın giri bölümünde unlar belirtilmektedir:

"İdare makamları, görevlerini yerine getirirken, idarenin çıkarları ile hizmet ettikleri topluluğun çıkarları, yani "kamu yararı" arasında bir denge kurmalıdır. İdare hukuku, idare makamları tarafından yetkilerin kullanılmasını düzenler ve denetlenmesini sağlar. ... İdare makamlarının demokratik toplumlarda sahip olduğu ayrıcalıklı yer ve rollerinin kamusal niteliği göz önüne alındığında, hukukun üstünlüğünün, bu el kitabındaki birçok ilkede esas alınan birincil kaynak olması doğaldır. Hukukun üstünlüğü, herkesin (bireylerin ve kamu görevlilerinin) kanunlara tabi olmasını; hukuki bakımdan kesinlik olmasını ve herkesin kanunlar altında kendi hak ve görevlerini bilmesini; idare makamlarının keyfi bir şekilde hareket edememesini; kararları uygulanan bağımsız ve tarafsız bir yargı tarafından, yasanın doğru bir şekilde uygulanmasının sağlanmasını ve insan haklarına, özellikle de ayrımcılık yapmama ve eşit muamele ilkelerine saygı duyulmasını sağlar."

El Kitabı, hukuka ve yasal amaca uygunluk ile ilgili temel ilkeleri (e it muamele, nesnellik ve tarafsızlık, orantılılık, hukuki kesinlik, e a ık, gizlilik ve ki isel verilerin korunması) ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, idarenin kararlarının basit, açık ve anla ılır bir e kilde ifade edilmesi ihtiyacı; bir bireyin hak veya menfaatlerinin bir karar nedeniyle olumsuz etkilendi i durumlarda sunulacak hukuki yollar, ba vuru usulleri ve ilgili süre sınırları ve bir kamu makamı tarafından verilen idari karardan olumsuz etkilenen herkesin, bu kararın dâhili olarak gözden geçirilmesini isteme ihtiyacı gibi konuları ele alan usul ilkelerini de belirlemektedir.

Kasım 2019'da, Kamu Denetçili i Kurumu; dinlenilme ve beyanda bulunma hakkı, bilgi edinme hakkı, kararların makul süre içerisinde alınması, kararların gerekçelerini belirtme görevi, temyiz yollarının gösterilmesi ve kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi gibi hususlarda rehberlik sa layan yi Yönetim İlkeleri Rehberi'ni yayımlamı tr.

Nispeten yeni bir kurum olan Kamu Denetçili i Kurumu, sundu u uyu mazlık çözümü hizmetleri hakkında farkındalı ı artırmak için önemli çabalar sarf etmektedir. Kadınların adalete eri imi ve toplum ile idare arasındaki en iyi köprülerden biri olarak önemli bir kurum olarak de erlendirilmektedir. Bu sebeple, e itlik ve ayrımcılık konusu olabilecek yasal uyu mazlıkların çözümünde etkili olmalarını sa layabilecek bir unsur olarak, vatandaşlara daha yakın olan kamu idareleri ile ili kilerini güçlendirmek önem arz edecektir.

Türkiye'de idare mahkemelerinde çok sayıda davası bulunan kurumlar arasında (sosyal güvenlik, sa ılık sigortası, emekli maa ları vb. gibi uygulamaları gerçekle tiren) Sosyal Güvenlik Kurumu, ç i leri Bakanlığı, Milli E itim Bakanlığı ve (aynı zamanda bir dizi Vergi Dairesine sahip olan) Gelir daresi bulunmaktadır. Ayrıca di er birçok merkezi ve yerel yönetim organının çalı malarından do an davalar da idari yargıda görülmektedir.

Hem idare mahkemelerinin hem de Kamu Denetçili i Kurumunun dava yükünün büyük bir kısmının, kamu personel rejiminin i leyi ile ilgili olması dikkat çekicidir.

Yargıda oldu u gibi, 2016'daki darbe giri iminden bu yana çok sayıda farklı kamu kurumunda çalı an kamu görevlisi de i ten çıkarılmı tır ve bu nedenle halihazırdaki memurların bir kısmının nispeten deneyimsiz oldu u varsayılmaktadır. Ayrıca, davaların bazı genel hususları düzeltmek ve gelece e yönelik emsal olu turmak için bir fırsat olarak görülmesi yerine, dava yolunu savunma ve kurum aleyhine hüküm verilen her durumda istinafa / temyize gitme mantalitesinin ve gelene inin, kamu idaresinde önemli bir sorun oldu u ifade edilmi tir.

Hatalı dokümantasyon ve süre sınırlarına uyulamaması da, mahkemelerin kamu kurumlarıyla ilgili kar ıla tı ı sorunlar olarak belirtilmi tir. Yetkililere daha do ru

hukuki tavsiye vermesi ve daha yüksek karar verme standartları sa laması gerekti i görülen hukuk hizmetleri genel müdürlükleri ve hukuk mü avirliklerine de bazı ele tiriler yöneltilmi tir. Hukuki hizmetler bakımından yakın tarihte devlet bünyesinde bir yeniden yapılandırma gerçekte tirilmi tir. Ocak 2019 tarihli 27 sayılı Cumhurba kanlı ı Kararnamesi ile, dokuz bakanlı ın hukuki hizmetleri Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlü ü bünyesinde yeniden yapılandırılmı tir. Bunlar, hukuki hizmetlerin yanı sıra hukuki danı manlık rolüne de sahiptir.

Kararların Kurum İçi İncelemesi (Üst Makamlara Başvurma)

dare kararlarının kurum içi incelemesi için yasal hüküm bulunmaktadır, ancak kurum içi inceleme, uygulamada etkili bir ekilde kullanılmamaktadır. 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca:

“İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması, üst makamdan; üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvuru, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.”

Bununla birlikte, katılımcılar, ba vurucuların üst makamlara ba vuru kurumundan haberdar olmadıklarını ve bu tür incelemelerin/yeniden de erlendirmelerin keyfi ve kamu idaresi yetkililerinin takdirinde oldu unu belirtmi tir. Ayrıca, iç inceleme süreçlerinin makamlar tarafından verilen ilk kararların de i tirilmesiyle sonuçlandı ı durumlarla nadiren kar ıla ıldı ı kaydedilmi tir. Kurum içi incelemelere yakla ımın keyfi ve düzensiz bir ekilde yapılması halinde, uyu mazlık çözümünün erken bir safhada yapılamaması ve mahkemelerde yüksek bir dava yüküne neden olması muhtemeldir. 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi, ayrıca davanın açılmasına ili kin süre aralı ını geni letti i için, bu durumun, adil yargılanma hakkı kapsamında makul süreyle uyu madı ı tespit edilmektedir.

Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve “Sulh” Komisyonları

Kamu idaresinin taraf oldu u uyu mazlıklar için yasal çerçeve hâlen incelenmektedir. Yargı Reformu Stratejisi'nde, u hususlar belirtilmektedir:

“Kamunun taraf olduğu uyuşmazlıkların önemli bir kısmı sulh yoluyla çözülebilecek niteliktedir. Sulh yöntemine ilişkin olarak mevzuatta yer alan düzenlemelerin etkin bir şekilde işletilemediği anlaşılmaktadır. Mevzuatta yer alan düzenlemeye göre idarelerin adli yargıda dava açmadan veya icra takibine başlamadan önce karşı tarafı sulha davet etmesi esastır.

Ayrıca idareler, kendi aleyhlerine dava açılacağını veya icra takibine başlanılacağını öğrenmeleri durumunda da karşı tarafı sulha davet edebilirler. İdari işlemler

dolayısıyla haklarının ihlal edildiğini iddia edenler idareye başvurarak, uğramış oldukları zararın sulh yoluyla giderilmesini dava açma süresi içinde isteyebilirler. Bu düzenlemenin ve sulh usulünün işletilmesi için idareler bünyesinde kurulan komisyonların yapılarının yeniden düzenlenmesi bir yandan yararlanıcıların haklarının daha etkin korunmasını sağlarken diğer yandan mahkemelerin iş yükünü azaltacaktır.”

Revize edilmiş bir “sulh” usulüne ilişkin yeni yasal hükümlerin, bu projenin uygulama dönemi içerisinde kabul edilmesi beklenmektedir.

“Kamu Zararı”: Uzlaşma Önündeki Potansiyel Engel

Kamu Denetçiliği Kurumu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda (14 Temmuz 1965) yer alan ve bir Sayı tay denetimi sırasında devlet memurları tarafından yapılan bir işlemle bir zarara neden olan unun tespit edilmesi durumunda devlet memurları için kişisel sorumluluk doğurulan “kamu zararı” kavramının, mahkemelerde fazla sayıda uyuşmazlığa neden olarak sistem için fiilen maliyet doğurabileceğine dikkat çekmiştir. Sayı tayın bu konuyla ilgili yaklaşımının her zaman açık olmadığı, bu nedenle bir eylemin sonuçlarının devlet memurları tarafından her zaman öngörülemediğini ifade edilmiştir. Kamu makamı tarafından bir hatanın kabul edilmesi ilgili memur için potansiyel sorumluluk doğurduğundan, bu hususun, davaların henüz açılmadan önce alternatif yollarla çözüme kavuşturulması önünde bir engel oluşturduğu görülmektedir.

Kararların Uygulanması

Katılımcılara göre, verilen mahkeme kararlarına kamu idaresi tarafından uyulmaması ya da sessiz kalınması da, uygulamada yaşanan bir durumdur. Kamu idareleri tarafından mahkeme kararlarını etkisizleştirmek için kullanılan tekniklere yönelik açıklamalar da yapılmıştır. Örneğin, bir mahkeme kararına uyulmaktaki, akabinde mahkeme tarafından aleyhte karar verilmesine neden olan işlem (örneğin imar kararı veya personel tayini) kısa bir süre sonra tekrar gerçekleştirilmekte ve böylece aynı konuyla ilgili birden fazla uyuşmazlık ortaya çıkmaktadır.

Kararlara uyulmaması sorununa, vergi ve gümrükle ilgili uyuşmazlıklarda daha az rastlandı ve bunun nedeninin, bu alanlarda idarenin usulüne ilişkin daha detaylı yasal düzenlemelerin varlığı olduğu belirtilmiştir.

Kamu idaresinin güncel içtihatlarla uymaması da bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır ve bu kimi zaman içtihadın yeterince duyurulmamasından veya içtihat farklılıklarından dolayı ortaya çıkmaktadır. Bir diğer unsurun ise hukuki işlemlerin süresi nedeniyle yargı kararlarının etkisizleştirilmesi olduğu ifade edilmektedir.

Kamu İdaresi Tarafından Yapılan Esassız İstinaf ve Temyiz Başvuruları

Kamu idarelerinin genel e ilimi, idare mahkemesi kararlarını istinaf / temyiz etmek yönündedir. Vergi makamları, bir uyu mazlık durumunda müzakere yoluyla anlaşmaya varma oranının yüksek olması ve temyize gidebilecek ki ilere vergi talepleriyle birlikte sunulan bilginin kalitesi bakımından olumlu bir örnek olarak verilmiştir. Bununla birlikte, bunlar dı ındaki ço u kamu idaresinin, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen aleyhteki her tür kararı kazanma ihtimalleri az olsa dahi temyize götürdükleri, olumsuz olarak ifade edilen bir husustur.

Mahkemeler ve Kamu İdaresi Arasındaki İletişim

u anda, idari yargı ile kamu idaresi (örn. Kamu dairesleri içerisindeki Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlükleri / Hukuk Mü avirlikleri) arasında çok az etkile im veya ileti im oldu u görülmektedir ve bazı katılımcılar, bu proje yoluyla ileti im kanallarının iyile tirilebilece ini ümit ettiklerini belirtmişlerdir. Hâkimler, kamu idaresinin temeldeki sistemsel meseleyi ele almaması nedeniyle, mahkemeler üzerinde aynı sorunla ilgili çok sayıda davadan kaynaklanan gereksiz bir yük meydana geldi inden ikâyetçi olmuşlardır. Di erleri, konuyu karara ba layan içtihatlarla ra men, sorunların çözüme kavu turulamadı ını ifade etmişlerdir. Mahkemeler ve kamu idaresi arasında sistematik hususlara ili kin ileti im kanallarının iyile tirilmesi; dava hacmini azaltma, verimlili i artırma ve vatandaşlara yönelik deneyimi geli tirme konusunda önemli bir potansiyele sahiptir.

2.5 Kamuoyu Bilinci, Kamuoyu Güveni ve Mahkeme Kullanıcılarına Yönelik Muamele

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve istatistik Genel Müdürlü ü, idare mahkemeleri dahil olmak üzere, mahkemelere ili kin yıllık istatistikleri hazırlamakta ve yayınlamaktadır.

Ayrıca yedi B M'in her birinin bir web sitesi vardır. nternet siteleri genel olarak benzer bir ablon kullanmaktadır, ancak kullanıcılara sunulan bilgiler açısından bir standart bulunmamaktadır. Temyize / istinafa gidecek ki iler için rehberlik ve dilekçe ablonları da dâhil olmak üzere, en kapsamlı bilgiler, İstanbul B M'in web sitesinde bulunmaktadır. B M'lerin web siteleri, bölgedeki ilk derece mahkemeleri hakkında (mahkemelerin yerini gösteren haritalar veya mahkemelerin üyeli i gibi) bazı temel bilgilere ba lantılar da içermektedir. Yine burada da bilgi kalitesine ili kin bir standart mevcut değildir.

Tüm web siteleri, kullanıcıların ödeyecekleri harçları hesaplayabilmelerine, yargı birimlerinin telefon ve faks numaralarına eri ebilmelerine ve davaların durumunu kontrol edebilmelerine imkân tanıyacak ekilde, UYAP Vatandaş portalına ba lantılar içermektedir. Dava tara arının, davalarının tekemmülüne ili kin elektronik tebligatlara

kayıt olabilecekleri ve bunları alabilecekleri bir UYAP E-tebligat sistemi ve mahkeme kararları ile tebligatları cep telefonlarından almalarına imkân tanıyan bir UYAP SMS sistemi de bulunmaktadır.

Proje kapsamında mahkeme kullanıcı anketlerinin yapılacağı planlansa da, derinlemesine incelemenin amaçları bakımında mahkeme kullanıcılarının görüşlerini inceleme imkânı olmamıştır. Hâlihazırda mahkemelerine duyulan kamusal güvenin dönem dönem düştüğü ve vatandaşlar arasında yargılama sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak kamu idaresi lehine gerçekleştiği inancı söz konusu olabilmektedir. Avukatlar ayrıca, mahkeme dosyalarına erişimlerinin gizlilik gerekçesiyle ve çoğu zaman dayanak gösterilmeden kısıtlandığını ifade etmişlerdir.

Mahkeme personeli tarafından ifade edilen görüşlere göre, idari yargılama hakkında mahkeme kullanıcılarına sunulan bilginin çok sınırlı olmasının vatandaşlar için dava takibini zorlaştırdığı ve ön bürolarda çalışan mahkeme personeline aynı bilgilerin tekrar tekrar sorulmasının bu personel için ciddi zaman kaybına yol açtığı açıktır. Birçok personel nispeten yakın bir tarihte atanmış ve usuller hakkında sınırlı bilgiye sahiptir. Bu nedenle, doğru bilgi sunmak için her zaman iyi bir pozisyonda değildirler. Ön bürolarda mahkeme kullanıcılarına yardımcı olacak broşürler, posterler veya ablon belgeler bulunmamaktadır. Ayrıca, idari yargı usullerine dair genel bir bakış sunmak için vatandaşlara sunulan herhangi bir bilgi mevcut olmadığından, davanın amalarının vatandaşlar tarafından anlaşılması zor olmaktadır.

Açılan davaların büyük kısmı avukatlar tarafından açılıyor olsa da, avukatların da idari yargıya has usullere ilişkin bilgileri genellikle diğer hukuk dallarına oranla azdır. Hâlihazırda hukuku alanında uzmanlaşmış avukatların sayısı azdır. Avukatlar tarafından verilen dava dilekçelerinin yaklaşık %20'si hatalar içermekte ve ilk inceleme aşamasında reddedilmektedir. Avukatlara idari yargılama usulü konusunda daha iyi eğitimler verilmesi bazı katılımcılar tarafından tavsiye edilmiştir.

2.6 Sistemin Verimliliği

İş Akışı Hatası ve Gecikmeler

Ayrıca, davaların tekemmül sürecinde yaşanan hata ve gecikmelerin tipik nedenlerine dair bir dizi örnek verilmiştir;

- ❖ idari yargı davalarında davanın ihbarı ve davaya müdahaleye yönelik hükümlerin bulunmaması
- ❖ Vekâlet, baro pulu, harç ve benzeri belgelerin eksik olması
- ❖ Görev kurallarının ve yetkinin net olmaması ve bu bakımda tutarlı bir uygulama olmaması

- ✓ Davaların açılmasına ili kin sürelerin birçok kanunda farklı eilde düzenlenmi olması
- ✓ Davanın açılaca ı idarenin tespitinde zorluklar ya anması ve 659 sayılı Kararnamenin bu ba lamda yetersiz olması
- ✓ Tara arın de i mesi veya ölümü durumunda takip edilecek usulün karma ık olması
- ✓ Tebligat usulüyle, PTT posta hizmetinin performansıya ve tebligat yapılamadı ında uygulanacak kurallarla ilgili karma ıklıklar
- ✓ Kamu idaresi tarafından yanlı belgelerin verilmesi
- ✓ Tara arın ara kararlara cevaben sorumluluklarını yerine getirememeleri
- ✓ Avukatların idari yargı usulü konusunda uzmanla maması

Bunların ço unun temel nedeni, usul düzenlemelerin karma ık olmasıdır. Bu hususlardan bazıları e itim yoluyla ele alınabilir ve u anda, posta personeline yönelik bir proje kapsamında e itim programları yürütölmektedir; bununla birlikte, usullerin verimli hâle getirilmesi ve daha net bir rehberlik sa lanması durumunda, e itim ihtiyacı azalacaktır.

İş Yükünün Ölçümü

Proje Eylem Tanımına göre, temel varsayımlardan biri, Türk idare mahkemelerinin a ır bir i yükü ile ba a çıkmakta güçlük çekmeleridir. Bu durum, tüm mahkemelerde bir sorun olarak ortaya çıkmamaktadır. Bazı katılımcılar tarafından ek kaynaklara ihtiyaç duyuldu u belirtilmekle birlikte, Ankara'da yapılan çalı ma ziyaretlerinde, Ola anüstü Hâl Komisyonu tarafından alınan kararlara kar ı açılan davaları görmeye yetkili az sayıdaki mahkemede birikmi dava yükü olsa da, idari yargının genellikle mevcut kaynaklardan memnun oldu u görölmü tür. llerde, yönettikleri i yüküne kıyasla kaynak fazlasına sahip olan mahkemelerin bile bulundu u durumlara örnekler verilmi tir. u anda, sistemdeki yo unlu un nispeten yeni olan hâkim ve mahkeme personeli sayısından ve bundan do an sistemsel bilgi ve deneyim eksikli inden kaynaklandı ı görölmektedir.

Mahkemeler ve hâkimler arasındaki i da ılımlı konusunda bilgi sa layacak do ru bir puanlama sistemi bulunmadı ından, i yükü konusunda sunulan kanıtlar anekdot niteliindedir. Hâlen davalar, UYAP sistemi kullanılarak uyu mazlık konusuna göre otomatik olarak mahkemeler arasında da ıtılmaktadır. Bir davadaki i miktarının de erlendirilmesinde, bilirki iler tarafından ara tırma yapılması veya yürütmenin durdurulması ba vurusu ile ilgili i ler gibi konular yansıtılmamaktadır.

yükünde ani artı veya hâkim ve personel sayısında azalma meydana gelmesi durumunda ortaya çıkacak i yükleri konusunda erken uyarı sa layan bir mekanizma

olmaması nedeniyle, hâkimler ve personel için i yükünün do ru ölçümüne ili kin normların bulunmaması, bazı mahkemelerde i yükünü artırmaktadır.

İstatistikler ve Zaman Yönetimi

Adalet Bakanlı ı ve HSK Tefti Kurulunun tespitine göre, istatistiksel bilgilerdeki eksiklikler, dava zaman çerçevelerinin iyi yönetilip yönetilmedi inin net olmadı ı sonucunu do urmaktadır. Mevcut dava numaralandırma sistemi bazı davaların birden fazla kez sayılmasına yol açmakta ve aynı sorunla ilgili olan ve bu nedenle daha az zaman alacak birden fazla davanın do ru bir ekilde tespit edilememesine neden olmaktadır. Ayrıca, mahkeme süreci hakkında yayınlanmış istatistiki veri de bulunmamaktadır. u anda mevcut olmayan istatistikler arasında, a a idakiler bulunmaktadır:

- ✓ Dosyaların ortalama tamamlanma süresi
- ✓ Dava bir hâkime verilene kadar geçen ortalama süre
- ✓ Hâkime sevk edildikten sonraki ortalama i lem süresi
- ✓ Ara kararların yerine getirilme süresi
- ✓ Birden fazla ara kararın bulundu u dosyaların oranı
- ✓ Soru turma ve bilirki i incelemesi gibi i lemlerin ortalama tamamlanma süresi
- ✓ Duru ması yapılan dosyaların sayısı
- ✓ Ortalama karar yazılma süresi

Veri toplamanın iyile tirilmesi için çalı malar devam etmekte olup, Haziran 2017'de, UYAP için adli istatistiklerin üretimine temel te kil edecek verilerin do ru, eksiksiz ve zamanında girilmesini sa lamak için ana uygulama ilkelerini belirlemek ve sorunların çözümü için öneriler geli tirmek üzere bir Veri zleme ve De erlendirme Kurulu olu turulmu tur.

Avrupa Konseyi Avrupa Adaletin Etkinli i Komisyonu (CEPEJ) tarafından adil yargılanma hakkının korunması için geli tirilen, Yargıda Zaman Yönetimi ile ilgili bir model, uygulamaya konulan bir önceki Yargı Reformu Strateji Belgesine dâhil edilmi tir. Bununla birlikte, derinlemesine inceleme sürecinde, idare mahkemelerinde bu modele ili kin en son durumun tespit edilmesi mümkün olmamı tır.

UYAP Sistemi

statistiklerin toplanmasıyla ilgili bazı sorunlar UYAP sistemi ile ili kilidir ve mahkeme personeli, veri giri i standartlarını yükseltmek üzere e itilmi tir. B M'lerdeki istinaf dosyalarından büyük bir bölümünün "di er" kategorisi altında kaydedilmesi ve bu nedenle asıl dava türünün bilinmemesi, kar ıla ılan sorunlardan biridir. Çok sayıda

mahkeme personelinin yeni atanması olması, sisteme a inalık düzeyinin nispeten düşük oldu u ve kar ılanmamı e itim ihtiyaçları bulundu u anlamına gelmektedir, ancak sistemin kendisiyle ilgili bazı hususlara da dikkat çekilmi tir. Sistem yapısının dava i akı nı takip etmedi i ve karara hazır hâle gelen davaların safahatının sisteme tam olarak yansıtılmadı ı, bu nedenle bilgilerin toplanamadı ı veya analiz edilemedi i ileri sürülmü tür. Ayrıca, mahkeme personelinin kaynaklı hata payının, sistemde (örne in tebligatla ilgili) daha geli mi bir otomasyon sa lanarak azaltılabilece i de ileri sürülmü tür.

Derinlemesine inceleme sırasında, UYAP sistemini veya bakım düzenlemelerini ayrıntılı olarak incelemek mümkün olmamı tir. Bununla birlikte, bazı kullanıcılar (sistemde yapılan güncellemelerin bazı sorunları çözerken ba ka sorunlar yaratması nedeniyle) kullanıcılardan daha fazla geribildirim alınmasının sistem için faydalı olabilece i ve sistem güncellemeleriyle ilgili ileti imin iyile tirilebilece i önerisinde bulunmu lardır. Sistemin geli tirilmesi sürecinde kullanıcıların daha fazla katılımının sa lanması ve sistem güncellemelerinin daha yapısal bir yakla ımla planlanması istenmektedir.

Ayrıca, UYAP vatandaş ve avukat portallarının, SMS ve e-posta bildirim sistemlerinin daha geni kullanımını te vik etme ve hem i levselli i hem de kullanıcı bilgilendirmesini artırma potansiyeli oldu u görülmektedir.

Uygulamadaki Farklılıklar

Daha önce ele alındı ı üzere, kamu idaresi, avukatlar, mahkeme personeli, hâkimler ve vatandaş lar arasında, idari yargı usulüne ili kin düzenlemeler konusunda kafa kar ıklı ı söz konusudur. Mevzuatta net bir kılavuzluk sa lanmaması, idare mahkemeleri genelinde uygulama ve usul farklılıklarına yol açmı tir. Mahkeme personeli için daha net bir kılavuzluk sa lanması hususunun yargı reformuna dayalı olarak gerçekleştirilmesi zorunlu de ildir. Bu husus, hâlen mevcut olan genelge sistemi kullanılarak da gerçekleştirilebilir. Bu özellikle, az deneyimli i gücü için yararlı olacaktır.

Bilirkişiler

Adli Tıp Kurumunun yava çalı ması, ba ta görev ihmaline ilgili davalar olmak üzere hukuki takibatta gecikme yaratmaktadır ve u anda, bu Kurum, belirli dava kategorilerinde bilirkişiler gözü ü sunan tek kurumdur. Bilirkişiler sisteminde reforma gidilmesi, Yargı Reformu Stratejisinde de yer almaktadır.

2.7 İdari yargı

Atamalar ve Hizmet Öncesi Eğitim

Yakın zamanda ataması yapılan hâkimler kadrosunun nitelikleri ve deneyimleri konusunda ele tirilerde bulunulmu tur. Yakın zamanda atanan hakimlerin önemli bir bölümü, hukuk mezunu de ildir. Bununla birlikte, yakın tarihli yasal de i iklikle, hukuk bölümü mezunu olmayan hâkimlerin sayısının her yıl atanan toplam hâkim sayısının %20'sini geçemeyece i düzenlenmi tir. Atama i lemi hukuk bilgisine dayalı bir sınavla yapıldı ından, sınavı geçen tüm adaylar, hukuk hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bununla birlikte, ele tirimenler, sınava hazırlanmakla alınan hukuki e itimin sa ladıklarının, hukuki kariyere hazırlanmakla aynı seviyede de erlendirilemeyece ine i aret etmi lerdir. Bununla birlikte, hukuk bölümündeki zorunlu dersler, idare hukuku ve idari yargılama hukuku ile ilgili konuları yeteri kadar içermemektedir. Bu nedenle, hizmet öncesi uzmanlık e itimi ve hizmet içi sürekli mesleki geli im, idare mahkemelerindeki tüm yeni hâkimler için önemli konular olmaya devam edecektir.

Kadın hakimlerin Türk idari yargısının yaklaşık %30'unu olu turdu u anla ılmaktadır. Danı tay'da, kadın tetkik hakimi ve erkek tetkik hakimi sayısının e it oldu u görülmü tür.

Türkiye Adalet Akademisi 2019'da yeniden açıldıktan sonra, idari hâkimlere yönelik olarak yargılama usulü (11 ders, 108 saat); adalet yönetimi (yedi ders, 52 saat); ve ki isel geli im (iki ders, 12 saat) konularını içeren modüler bir program ba latmı tır. HSK, Adalet Bakanlığı ve mahkemelerdeki hâkimler arasında seçilen bir dizi e itici, programa katkıda bulunmu tur. 2019 yılında, 127 ö renci programa dâhil olmu tur. Adli yargıda %60'lık bir orana sahip olan kadın hakim adaylarının yanı sıra idari yargı adaylarının yaklaşık %30'u kadındır. E itim, idare mahkemesinde yapılan 15 günlük bir staj ile desteklenmektedir.

Adalet Akademisinin yeniden açılmı olması ve idari hâkimler için giri e itiminin verilmesi memnuniyet verici bir geli me olmakla birlikte, katılımcılar, akademideki e itim süresinin ve mahkemelerdeki staj süresinin çok kısa oldu unu ve uzatılması gerekti ini ifade etmi tir. Hâlihazırda görevde olan hâkimler için sürekli mesleki geli im fırsatlarının bulunması da önemlidir.

Hâkimlerin Değerlendirilmesi/Terfisi

HSK Müfetti leri (Tefti Kurulu Ba kanlı ı), hâkimlerin ve savcılarının denetim, ara tırma, inceleme ve soru turma i lemlerini yürütmekten ve bir denetim raporu, hâl kâ ıdı ve zayıf yönlerle ilgili bir öneri listesi hazırlamaktan sorumludur.

Hâkimlere yönelik bir puanlama sistemi, "Hâl Kâ ıd"ında belirtilen de erlendirme kriterlerine göre uygulanmaktadır. Bunlar, hâkimin Ki isel ve Sosyal Özellikleri ile Mesleki Bilgi ve Çalı maları olarak iki ana ba lık altında toplanmı tır. Ki isel ve Sosyal Özelliklerle ilgili bölüm, 9 alt bölümden olu maktadır. Mesleki Bilgi ve Çalı malar bölümü; zaman yönetimi kriterleri ve usul hükümlerine uygunluk kriterleri olarak özetlenebilecek 10 alt ba lıktan olu maktadır.

Denetimlerde, hakimlerin çalı malarının mevzuata uygunlu unu, varsa aksaklık ve yolsuzlukları tespit etmek, hakimlerin bilgi, çalı ma ve ba arı durumları hakkında görü sahibi olabilmek için, öncelikle hâl kâ ıdının mesleki bilgi ve çalı ma bölümünde belirlenen hususlara ili kin olmak üzere bazı evrak ve dosyalar fiziki olarak veya UYAP kayıtlarından yararlanılarak incelenir. ncelenecek belgelerin seçimi, denetlenen birimin i hacmi ve çe itlili i de dikkate alınarak yapılır.

HSK ayrıca, hâkimlerin terfi ve disiplininden de sorumludur. 15 Ocak 2020'de, standartların yükseltilmesini ve insan haklarının korunmasını desteklemek amacıyla, iki önemli HSK kararı yayınlanmı tır. Bu kararların sonucunda, terfi kriterleri artık hizmet içi e itim faaliyetlerini ve katılım sa lanan uzmanlık programlarını içermekte; birinci sınıf hâkimler için de erlendirme kriterleri ise Anayasa Mahkemesi veya A HM tarafından anayasal ve sözle me kapsamındaki haklara aykırı oldu u tespit edilen kararları dikkate almaktadır.

Hâkimlerin İhtisaslaşması ve Tayinleri

Türk yargısında ihtisasla manın olmaması bir eksiklik olarak algılanmaktadır ve yargının ihtisas düzeyinin genel olarak artırılması, güncel Yargı Reformu Stratejisi'nin de amaçlarından biridir. dari yargının ihtisasla masına ili kin politika u anda HSK tarafından de erlendirilmektedir ve çalı malar ilk etapta B M'lere odaklanmaktadır. B M dairelerinde belirli bir düzeyde ihtisasla ma sa lanmı tır.

İk derece mahkemelerinde ihtisasla ma potansiyeli üzerinde ise henüz çalı ma ba latılmamı tır. htisasla ma konusunda farklı görü ler dile getirilmi tir. Bu görü lerden bazıları ihtisas mahkemelerinin potansiyelini görürken, di erleri münferit hâkimlerin daha fazla ihtisasla masının sa lanmasını tercih etmektedir. htisasla ma ile ilgili herhangi bir planın, hâkimlerin atanması, terfisi ve nakline yönelik sistem ile uyumlu olması gerekti i kabul edilmektedir. u anda, ikinci ve üçüncü bölge mahkemelerinde hâkimlerin de i im oranları nispeten yüksek olup, bu, nakil bekleyen hâkimlerin daha zor davaları ele almayı ertelemeleri ve kendilerinden sonra gelecek hâkimlere bırakmaları durumunda davalarda gecikmeye neden olabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE SONRAK ADIMLAR

Bu ön de erlendirme raporu, proje kapsamında gerçekleştirilen Türk idari yargı sisteminin derinlemesine incelenmesinden elde edilen bulgulara odaklanmaktadır. De erlendirme süreci, sonuçlandırılmasına ili kin nihai tavsiyeler vermek amacıyla proje süresince devam edecektir. De erlendirmeden elde edilen bulgular bu a amada, dari Yargının yile tirilmesine Yönelik yol Haritasının geli tirilmesinde kullanılacaktır.

Yol Haritasının amacı, proje faaliyetlerini gerçekle tirmek için gerekli olarak belirlenmi olan eylemler konusunda payda lar ve proje ekibi arasında ortak bir anlayı a varmaktır. Yol Haritası, projenin farklı unsurlarına ili kin öncelikler ve zaman çizelgelerinin belirlenmesi suretiyle, idari yargıda tespit edilen hususlara yönelik belirlenen çözümlerin uygulanması için bir çerçeve sunmaktır. Yol haritası ya ayan bir belge olacak, farklı sorunlar ve önceliklerin belirlenmesine yönelik devam eden de erlendirmeler ile güncellenecektir. Proje faydalanıcıları ve payda ları Yol Haritasının geli tirilmesi sürecine tam olarak dahil olacaktır. Yol Haritası ayrıca, e zamanlı olarak düzenlenen di er analizlerden (e itim ihtiyaçları analizi, toplumsal cinsiyet stratejisine yönelik analiz ve alternatif uyu mazlık çözümü mekanizmalarının getirilmesine yönelik tavsiyelerin olu turulması hakkında analiz) de beslenecektir.

Derinlemesine incelemenin yapıldı ı sıralarda, Türkiye'de 2019-2023 Yargı Reformu Stratejisi uyarınca reform faaliyetleri gerçekleştirilmi ve bu son reformlar yasal düzenlemeler ve Danı tay'ın içtihat farklılıklarını azaltmaya ili kin çalı malarını içermi tir. Kamu Denetçili i Kurumu da yakın zamanda, iyi yönetimi te vik edecek de erli bir kılavuz yayımlamı tir. Proje Ekibi, Yol Haritasının Türk makamlarının halihazırda uyguladı ı giri imler ile uyumlu olmasını temin etmek için Türk payda larla ileti imde kalmaya devam edecektir. Yol Haritasına dahil edilmesi muhtemel konulara ili kin gösterge niteli inde bir liste **Ek A**'da yer almaktadır. Bu hususlar, Yol Haritasındaki ilerlemeye ili kin tartı malara göre ekillenecektir.

Yol Haritasına dâhil edilecek reform faaliyetlerinin bir kısmı, pilot mahkemelerde etkinli i artırmaya yönelik yapılacak çalı malarla ilgilidir. Pilot mahkemelerin her birinde bir ekip olu turulacak ve bu ekipler, ba ta verimlili i artırmaya odaklanan çalı malar olmak üzere, Yol Haritasındaki belirli önlemlerin uygulanmasını desteklemek için süreç ve uygulamaların tasarlanması ve uygulanmasından sorumlu olacaktır. Altı pilot mahkeme belirlenmi olup, bu mahkemeler tarafından yürütülecek faaliyetlere ili kin ilk öneriler **Ek F'de** verilmi tir. Bu faaliyetler, idare mahkemelerinde analitik kapasitenin artırılması, mahkeme kullanıcılarına yönelik eri ilebilir kaynakların kalitesinin iyile tirilmesi ve usullerin etkilili i ile çıktılarının niteli inin artırılmasına odaklanacaktır.

dari Yargının yile tirilmesine Yönelik Yol Haritasına ili kin çalı malar u anda devam etmektedir ve bu belgede planlanan reform faaliyetleri daha ayrıntılı olarak verilecektir. Projenin ilerleyen safhalarında, faaliyetlerdeki performansı de erlendirmek ve faaliyet katılımcılarından, proje payda larından ve faydalanıcılardan alınan geri bildirim raporlamak üzere bir Derinlemesine nceleme Ara Raporu olu turulacaktır.

EKLER

EK A - İlk Derece Adli ve Vergi Mahkemelerine İlişkin İstatistikler
(2015- 4 Kasım 2019 Arası)

EK B - Türk Adli Yargı Haritası

EK C - Danıştay Dairelerinin Bölümü ve Uzmanla Tı Dava Kategorileri

EK D - Danıştay Dairelerinin Yüküne İlişkin İstatistikler (2014-2018)

EK E - Reform Yol Haritası: Göstergelik Nitelikte Ana Başlıklar

EK F - Pilot Mahkemeler İçin Önerilen Faaliyetler

EK G - Bazı Seçilmiş Avrupa Konseyi Rehber Materyalleri

EK H - Kaynak Materyaller

EKA - İlk Derece Adli Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri Yüklü 2015 – 4 Kasım 2019²

Mahkeme Tipi	Yıllar	Gelen				Yıl içerisinde karara bağlanan	Bir sonraki yıla devreden	Karara bağlanan dosyaların gelen dosyalara oranı(%)	Ortalama süre (Gün)
		Bir önceki yıldan devreden	Yıl içinde açılan	Bozulan-Gelen	Toplam				
İdare Mahkemesi	2015	92 271	183 983	22 772	299 026	190 525	108 501	63,7	182
	2016	108 510	258 072	18 005	384 587	270 434	114 153	70,3	147
	2017	114 151	223 710	17 308	355 169	257 301	97 868	72,4	153
	2018	97 862	211 455	17 476	326 793	207 237	119 556	63,4	179
	2019	121 828	198 737	13 112	333 677	176 545	145 867	52,9	259
Vergi Mahkemesi	2015	46 531	98 667	5 476	150 674	108 242	42 432	71,8	151
	2016	42 432	104 410	5 729	152 571	110 519	42 052	72,4	138
	2017	42 053	95 749	5 345	143 147	94 112	49 035	65,7	168
	2018	49 034	90 973	7 483	147 490	116 042	31 448	78,7	135
	2019	32 779	79 771	6 979	119 529	78 600	36 523	65,8	160

2 Kaynak: Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü ü: 2018 Adli İstatistikler

EK C - Danıştay Dairelerinin Bölümü ve Uzmanla tı ı Dava Kategorileri

İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar

- Cumhuriyet kanı kararlarına,
- Cumhuriyet kanınca çıkarılan Cumhuriyet kanlı ı kararnameleri dı ındaki düzenleyici i lemlere,
- Bakanlıklar ile kamu kurulu ı ları veya kamu kurumu niteli ı ındaki meslek kurulu ı larınca çıkarılan ve ılke ıapında uygulanacak düzenleyici i lemlere,
- Danıştay dari Dairesince veya dari ı ler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve i lemlere,
- Birden ıok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren i lere,
- Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Ba kanlı ı i lemlerine

Kar ı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörölmeyen kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz artla ma ve sözleşme melerinden do an idari davaları karara ba lar.

Temyiz mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar

Birinci Daire (Danıştay Kanunu Madde 42)

- Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz artla ma ve sözleşme melerini,
- Kanunlarında Danıştay'dan alınaca ı yazılı bulunan dü ünçelere ili kin istekleri,
- 6830 sayılı stimlak Kanununun otuzuncu maddesinin uygulanmasından çıkan uyu mazlıkları,
- darei Umumiyei Vilayat Kanunu Muvakkatı gere ince do rudan do ruya veya itiraz yoluyla Danıştay'a verilen i leri,
- Belediye Kanunu ile Danıştay'a verilip idari davaya konu olmayan i leri, Derneklerin, kamu yararına ıalı an derneklerden sayılabilmesi için yapılacak teklileri,
- Memurlar ve di er kamu görevlilerinin yargılanmalarına ili kin mevzuat uyarınca görülecek i leri,

nceler ve gere ine göre karara ba lar veya dü ünçesini bildirir.

İkinci Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu Kararı Karar No: 2016/72)

- Aile hekimli ine ili kin mevzuattan (sözle me yapma, feshetme, ihtar verme, parasal konular ve aile hekimlerine 1593 sayılı Umumi Hifzısıhha Kanunuyla verilen defin ruhsat nöbeti dâhil),
- Yüksekö retim kurumlan ö retim elemanları hariç olmak üzere; bakanlıklar ile bakanlıkların ba lı, ilgili, ili kili kurulu larında çalı an kamu görevlileri ile yüksekö retim kurumlarında çalı an di er kamu görevlileri hakkında uygulanan mevzuattan do an ve Danı tay Be inci ve Onikinci Dairelerinin görevleri di nda kalan i lerden,

kaynaklanan davaları ve temyiz ba vurularını çözümler.

Üçüncü Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu Kararı Karar No: 2016/72)

- Gelir, kurumlar ve katma de er vergisi (ithalde alınan katma de er vergileri hariç) ile ilgili olarak, Gaziantep Bölge dare Mahkemesinin vergi dava dairelerince verilen kararlara, stanbul Anadolu Yakası vergi dairelerinin taraf oldu u davaları çözümlen vergi mahkemeleri ile Bursa, Edime, Kocaeli, Sakarya, Tekirda vergi mahkemelerince verilen kararların istinaf yoluyla incelemesini yapan stanbul Bölge idare Mahkemesinin vergi dava dairelerince verilen kararlara kar ı yapılan temyiz ba vurularını,
- Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlere ili kin olup di er vergi dava dairelerinin görevleri di nda kalan i leri çözümler.

Dördüncü Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu Kararı Karar No: 2016/72)

- Gelir, kurumlar ve katma de er vergilerine ili kin Bakanlar Kurulu kararları ile düzenleyici di er i lemlere kar ı açılan davaları,
- Gelir, kurumlar ve katma de er vergisi (ithalde alınan katma de er vergileri hariç) ile ilgili olarak, Ankara Bölge dare Mahkemesi vergi dava dairelerince ve stanbul Avrupa Yakası vergi dairelerinin taraf oldu u davaları çözümlen vergi mahkemelerince verilen kararların istinaf yoluyla incelemesini yapan stanbul Bölge dare Mahkemesinin vergi dava dairelerince verilen kararlara kar ı yapılan temyiz ba vurularını çözümler.

Beşinci Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu'nun 07.03.2019 tarih, 2019/25 sayılı kararı ile değişik)

- Cumhurba kanlı ı, Adalet ve ç i leri Bakanlıkları ile Cumhurba kanlı ı ve bu Bakanlıkların ba lı, ilgili ve ili kili kurulu larında çalı an kamu görevlileri hakkındaki atama, nakil (muvafakat i lemleri dahil), disiplin, sicil, performans, ba arı, üstün ba arı de erlendirmesi ve ödüllendirme ve memurlu a alınma

artlarından her hangi birini memurluk sırasında kaybetme nedeniyle göreve son verme i lemleri (görevde yükselme ve unvan de i ikli i i lemleri hariç) ile emniyet ve jandarma hizmetleri sınıfı mensuplarının rütbe ve terfi i lemlerinden,

- Kamu görevlilerinin re'sen emeklilik i lemlerinden,
- 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu uyarınca tesis edilen i lemlerden (yazılı yarı ma sınavı ve mülakat, adaylık statüsü ve süreci ile mesle e kabul i lemleri ve disiplin i lemleri dâhil),
- Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilen ola anüstü hale ili kin olarak çıkarılan Ola anüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere li kin Kanun Hükmünde Kararnamelerden ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 35. maddesi kapsamında tesis edilen i lemlerden,

kaynaklanan davaları ve temyiz ba vurularını çözümler.

Altıncı Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu'nun 07.03.2019 tarih, 2019/25 sayılı kararı ile değişik)

- mar Kanunu ile di er kanunlar ve ilgili mevzuata göre her tür ve ölçekteki planların hazırlanması ve yürürlü e konulması, arsa ve arazi düzenlenmesi, ifraz ve tevhit i leri, imar durumu, ruhsat ve kamula tırma i lemlerine kar ı plan ile birlikte veya müstakilen tesis edilen i lemlerden,
- Çevre (proje süreci dâhil), bo aziçi, eski eser, gecekondu, kıyı ve turizm, mevzuatının uygulanmasından,
- mar Kanunu ile di er kanunlar ve ilgili mevzuat uyarınca tesis edilen, mühürleme, durdurma, yıkım kararları ile bunlara ili kin olarak verilen para cezaları ve bu cezaların tahsili amacıyla tesis edilen i lemlerden,
- Afet i lerine ili kin mevzuattan,
- mar mevzuatının uygulanmasından do an hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk esaslarına dayanan deprem, heyelan ve di er tabii afetler sonucu ortaya çıkan zararların tazmini isteminden,

kaynaklanan davaları ve temyiz ba vurularını çözümler.

Yedinci Daire (DANIŞTAY BAŞKANLIK KURULU KARARI Karar No: 2016/72)

- Gümrük ve ithale ili kin vergiler, gider vergileri, motorlu ta ıtlar vergisi, veraset ve intikal vergisine ili kin davalar ile temyiz ba vurularını,
- Özel tüketim vergisine ili kin davalar ile temyiz ba vurularını çözümler.

Sekizinci Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu'nun 07.03.2019 tarih, 2019/25 sayılı kararı ile değ.)

- Köy, belediye ve özel idareleri ilgilendiren mevzuattan (4342 sayılı Mera Kanunu ile 5355 sayılı Mahalli dare Birlikleri Kanunundan kaynaklanan uyu mazlıklar dâhil),
- Mahalli idarelerin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri konusunda,
- skan mevzuatından,
- Maden, ta ocakları ve orman mevzuatından (jeotermal kaynaklar ve do al mineralli sularla ilgili i ler dâhil),
- Kamu kurumu niteli i ndeki meslek kurulu ları mevzuatından,
- Ö renci ve ö renim i lerinden,
- Yüksekö retim mevzuatından (ö retim elemanlarının göreve son verme, disiplin ve özlük i ler i dâhil),
- Özel ö retim kurumları mevzuatından,
- 278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknik Ara tırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanundan,
- Karayolları trafik ve karayolları ta ima mevzuatından (Motorlu ta it sürücü kurslarına ili kin mevzuat dâhil),

kaynaklanan davaları ve temyiz ba vurularını çözümler.

Dokuzuncu Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu Kararı Karar No: 2016/72)

- Gelir, kurumlar ve katma de er vergisi (ithalde alman katma de er vergileri hariç) ile ilgili olarak, Erzurum, zmir, Konya ve Samsun Bölge dare Mahkemelerinin vergi dava dairelerince verilen kararlara kar ı yapılan temyiz ba vurularını,
- Damga vergisine, emlak vergisine, köy, belediye ve özel idare vergi, resim, harç ve payları ile bunların di er gelirlerine ve bunlara ait tarifelere, Harçlar Kanunu'na ili kin davalar ile temyiz ba vurularım çözümler.

Onuncu Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu'nun 07.03.2019 tarih, 2019/25 sayılı kararı ile değ.)

- Devlet hale Kanunu uyarınca tesis edilen ecrimisil istenilmesi ve tahliyeye ili kin i lemlerden,
- 3093 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri Kanunundan,

- 3572 sayılı İyeri Açma ve Çalıma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin De İtirilerek Kabulüne Dair Kanundan (İyeri Açma ve Çalıma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelikten ve bu mevzuat kapsamındaki İyerleri ile ilgili 1608 sayılı Umuru Belediyeye Müteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında 16 Nisan 1340 Tarih ve 486 Numaralı Kanununun Bazı Maddelerini Muaddil Kanun uyarınca tesis edilen İlemler ile 394 sayılı Hafta Tatili Kanunundan kaynaklanan İlemler dâhil), 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, mülga 5179 sayılı Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin De İtirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri Bitki Sa lı ı, Gıda ve Yem Kanunu, 5216 sayılı Büyük ehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, mülga 552 sayılı Ya Sebze ve Meyve Ticaretinin Düzenlenmesi ve Toptancı Halleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinli İ Bulunan Di er Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu (vergi, resim, harç dı ında) uyarınca tesis edilen İyeri açma ve çalıma ruhsatlarına ait İlemler ile İyerlerine verilen idari para cezaları, İyerlerinin denetimi, tahliyesi, faaliyetten men'i, geçici ya da süresiz olarak kapatılmasına İlişkin İlemlerden,
- 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunundan
- 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanundan,
- Mülga 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunundan, mülga 90 sayılı Ödünç Para Verme İleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameden ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman İirketleri Kanunundan,
- Sınır ve toprak edinme mevzuatı (yabancı sermayeli İirketlerin ta ınmaz mülkiyeti ve sınırlı aynı hak edinimi dâhil),
- 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Do an Zararların Kar ılanması Hakkında Kanundan,
- Di er idari dava dairelerinin görevi dı ında kalan sa lık mevzuatından,
- Sa lık hizmetine İlişkin tam yargı uyu mazlıklarından,
- Emeklilik ve kamu görevlileri emeklilik mevzuatı hariç; sosyal sigortalar ve genel sa lık sigortası mevzuatından (idari para cezaları ve Tedavi Yardımına İlişkin Uygulama Tebli İ dâhil),
- Banka promosyon ödemelerine İlişkin olarak tesis edilen İlemlerden,
- Tüketicinin korunması mevzuatından (idari para cezaları ve di er idari yaptırımlar dâhil),

- Silahlara ve bıçaklara ili kin mevzuattan,
- Gümrük mevzuatı uyarınca gümrük mü avir ve mü avir yardımcıları hakkında tesis edilen i lemlerden, kaynaklanan davaları ve temyiz ba vurularını çözümler.
- Vergi davalarına bakan dava daireleri hariç, di er dava dairelerinin görevi dı nda kalan uyu mazlıklardan do an davaları ve temyiz ba vurularını çözümler.

Onikinci Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu'nun 13.09.2018 tarih, 2018/32 sayılı ve 07.03.2019 tarih, 2019/25 sayılı kararı ile değişik)

- Kamu görevlilerinin göreve alınması, (kamu görevine alınma artlarının bulunmadı ının sonradan anla ılması nedeniyle göreve son verme dâhil) kademe ilerlemesi, derece yükselmesi, hizmet süresi, ö renim durumu ve di er intibak i leri ile parasal haklarına ili kin i lemlerden,
- Adaylık statüsü ve süreci ile ilgili (göreve son verme, disiplin cezaları, sicil ve ba arı de erlendirmesi dâhil) i lemlerden,
- Disiplin cezaları ile ilgili i lemlerden,
- Kamu görevlileri hakkında tesis edilen sözleşme yenilememe, sözleşme feshi, görevden çekilmi sayılma, memuriyet sırasında memurlu a alınma artlarından herhangi birinin kaybedilmesi nedeniyle göreve son verme i lemlerinden Danı tay Be inci Dairesinin görevleri dı nda kalan i lerden,
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4/C maddesi kapsamında çalı anlarla ilgili (sözle me yapma, feshetme ve parasal konular dâhil) i lemlerden,
- Re'sen emeklilik i lemleri dı nda kalan kamu görevlileri emeklilik mevzuatından,
- Özelle tirme uygulamaları ile ilgili kamu görevlilerine ili kin mevzuattan (Özelle tirme uygulamaları sonucu i siz kalanların yeniden i e alınmaları ve bu hususa ili kin i lemlerden do an uyu mazlıklar dâhil),
- Kamu görevlilerinin çalı ma saatleri ve izinleri ile sosyal hak ve yardımlarından,
- İkokul ö retmenleri Sa lık ve Sosyal Yardım Sandı ı mevzuatından,
- Kamu konutları ve harcırah mevzuatından,
- Mülga 3320 sayılı Memurlar ve çiler ile Bunların Emeklilerine Konut Edindirme Yardımı Yapılması Hakkında Kanun ile 5664 sayılı Konut Edindirme Yardımı Hak Sahiplerine Ödeme Yapılmasına Dair Kanundan,
- Mülga 3417 sayılı Çalı anların Tasarrufa Te vik Edilmesi ve Bu Tasarru arın

De erlendirilmesine Dair Kanun ile 4853 sayılı çalı anların Tasarru arını Te vik Hesabının Tasfiyesi ve Bu Hesaptan Yapılacak Ödemelere Dair Kanundan,

- 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Ba lanması Hakkında Kanundan,

kaynaklanan davaları ve temyiz ba vurularını çözümler.

Onüçüncü Daire (Danıştay Başkanlık Kurulu Kararı Karar No: 2016/72)

- Rekabetin Korunması Hakkında Kanundan,
- Özelle tirme Uygulamaları Hakkında Kanundan,
- Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Te kilat ve Görevleri Hakkında Kanundan,
- eker Kanunundan,
- Telsiz Kanunu, Telgraf ve Telefon Kanunu ile Elektronik Haberle me Kanunundan,
- Evrensel Hizmet Kanunundan,
- Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap- let-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanundan,
- Yap- let Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve letilmesi ile Enerji Satı ının Düzenlenmesi Hakkında Kanundan,
- Türkiye Elektrik Kurumu Dı ndaki Kurulu ların Elektrik Üretimi, letimi, Da ıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanundan,
- Elektrik Piyasası Kanunu, Do algaz Piyasası Kanunu, Petrol Piyasası Kanunu ile Sıvıla tırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda De i iklik Yapılmasına Dair Kanundan,
- Sermaye Piyasası Kanunundan,
- Türk parasının kıymetini koruma mevzuatından,
- Mülga Bankalar Kanunu ile Bankacılık Kanunundan,
- Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda De i iklik Yapılması Hakkında Kanundan,
- Mülga Radyo ve Televizyonların Kurulu ve Yayınları Hakkında Kanun ile Radyo ve Televizyonların Kurulu ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanundan,
- Kamu hale Kanunu, Kamu hale Sözle meleri Kanunu, Devlet ihale Kanunundan (ecrimisil ve tahliye ile ilgili uyu mazlıklar hariç) ve bu Kanunlara tabi olmadı ı belirtilen ihaleler ile kamu kurum ve kurulu larınca yapılan di er ihalelerden,

- Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanundan,
- Enerji Verimliliği Kanunundan,
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İstenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanundan,
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameden,

kaynaklanan uyuşmazlıklardan, Danıştayın diğer dava dairelerinin görevleri dışında kalan davaları ve temyiz başvurularını çözümler.

Ondördüncü Daire

Daire, 7 Mart 2019'da, 2019/24 Sayılı Bakanlık Kurulu Kararı ile kapatılmıştır.

Onbeşinci Daire

Daire, 7 Mart 2019'da, 2019/24 Sayılı Bakanlık Kurulu Kararı ile kapatılmıştır.

İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK)

- İlk derece (idare) mahkemelerinin ısrar kararlarına,
- İdari dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararlara,

Kararı yapılan temyiz başvurularını inceler.

Vergi Dava Daireleri Kurulu (VDDK)

- İlk derece (vergi) mahkemelerinin ısrar kararlarına,
- Vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararlara,

Kararı yapılan temyiz başvurularını inceler.

EK D - Damı tay Dairelerinin Yüğüne İlişkin İstatistikler (2014-2018)

Yıllar	Gelen			Yıl içerisinde karara bağlanan	Bir sonraki yıla devreden	Karara bağlanan dosyaların gelen dosyalara oranı(%)	Ortalama süre (Gün)
	Bir önceki yıldan devreden	Yıl içinde açılan	Toplam				
2014	190 047	140 885	330 932	140 815	190 117	42,6	486
2015	190 117	185 729	375 846	182 141	193 705	48,5	376
2016	193 705	267 831	461 536	197 382	264 154	42,8	354
2017	264 154	85 438	349 592	143 604	205 988	41,1	739
2018	206 030	96 346	302 376	137 430	164 946	45,5	571

EK E - Reform Yol Haritası: Gösterge Niteliğinde Ana Başlıklar

1. Kamu idarelerinde karar alma süreçlerinin iyileştirilmesinin teşvik edilmesi
2. Adli kararların kurum içi değerlendirilmesinin etkin bir şekilde yapılmasının teşvik edilmesi
3. Adli mahkemeleri ve kamu idarelerinin hukuk hizmetleri birimleri (bir mahkeme kullanıcısı olarak) arasındaki iletişim kanalları
4. Adli yargı usulünün modernizasyonu
5. Sistem ve işleyişte yapılacak değişiklikler yoluyla etkinlik ve kalitenin artırılması
6. Hukuki kesinliğin teşvik edilmesi: tutarlı ve etkili içtihat
7. Seri davaların yönetilmesi
8. Karar yazımı ve kararların verilmesi hususlarında iyi uygulamaların teşvik edilmesi
9. Mahkeme kullanıcı memnuniyetinin ölçülmesi
10. Kamuoyu güveninin ve farkındalığının teşvik edilmesi/kullanıcı bilgi düzeyinin iyileştirilmesi
11. Analitik kapasitenin geliştirilmesi
12. Zaman yönetimi
13. Adli Yargıda Alternatif Uyuşmazlık Çözümlerinin teşvik edilmesi
14. Yargı mensuplarının ve mahkeme personelinin mesleki kapasitesinin iyileştirilmesi
15. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun rolünün güçlendirilmesi

EKF - Pilot Mahkemeler için Önerilen Faaliyetler

İnsan Kaynaklarına Yatırım

- ✓ Pilot mahkemelerin hakimleri ve personeli, proje kapsamında yapılan e itim ihtiyaçları analizi sonucunda geli tirilecek olan e itim programına ilk olarak alınacaklardır.
- ✓ Mahkeme (kalem) personeli, davacı-davalı / ki iler arası ileti im becerileri e itimi alacaklardır.
- ✓ Yargı Reformu Stratejisinde (Hedef 6.8) öngöröldü ü üzere "mahkeme kullanıcıları memnuniyet anketi"nin idari mahkemelere uygun ekilde hazırlanmasını (ve uygulanmasını) sa layacak e itim verilecektir.

Analitik Kapasitenin Artırılması

- ✓ istatistiksel verilerin ve yönetim bilgilerinin kalitesi gözden geçirilecek ve vatandaşlar için daha iyi bilgi, daha kesin kaynak tahsisi; daha do ru i yükü ölçümü ve daha adil dosya da ılımı ve mahkemelerde birikmi i lere ili kin daha güvenilir erken uyarı sistemleri elde edebilmek üzere geli tirme olanakları belirlenecektir. Dikkate alınacak hususlar arasında dosya numaralandırma yöntemi, seri davaların istatistiksel olarak ele alınması; veri giri inde do ru bilgi giri inin te vik edilmesi ve UYAP özelliklerine yönelik olası revizyonlar bulunacaktır.
- ✓ Makul bir süre içinde, adil yargılanma hakkının ihlalini önlemek için yargılama sürelerine ili kin "zamanlamalar" (Hedef süreler) gözden geçirilecek ve geli tirilecektir.

Vatandaşlar ve Kamu İdaresi Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesi

- ✓ Sistemik olarak kalite ve verimlilik konularını ara tırmak üzere kamu idarelerinden payda lar (hukuk hizmetleri genel müdürlükleri) ile toplantılar yapılacaktır.

Kamu Güveni ve Bilincinin Teşvik Edilmesi / Kullanıcı Bilgilerinin Geliştirilmesi

- ✓ Medya ve halkla ili kiler planları ile ilgili en iyi uygulamalar belirlenerek, payla ılacaktır. Bu planlar, yerel barolarla birlikte çalı mayı da kapsayacaktır.
- ✓ dare mahkemelerinin usulleri ile ilgili bro ürler (çevrimiçi olarak da) hazırlanacaktır. Bunlar arasında örne in, vatandaşların davalarının ula tı ı

ama aynı daha iyi anlamalarını sağlamak için sürecin genel görüntüsü; başvuru dilekçelerinin içeriğine ilişkin temel bir kontrol listesi; UYAP vatandaş portalı üzerinden sunulan hizmetlerle ilgili bilgiler ve Sık Sorulan Sorular yer alacaktır (Hedef 6.10)

- ✔ Broşürler yanında, tamamlayıcı yaklaşım olarak; Mahkeme binalarındaki mevcut ekranlara yüklenerek "infogram"lar ile bilgilendirme ekranları ile sıkça sorulan sorular, vb bilgilendirmelerle mahkeme kullanıcıların farkındalığı artırılacaktır.

Usullerin Etkinliği ve Çıktıların Kalitesinin İyileştirilmesi

- ✔ Kalem ve ön büro personeli için standart çalışma prosedürleri geliştirilecek ve kılavuzlar hazırlanacaktır. Örneğin kalemlerin çalışmalarında usul farklılıkları bulunmaktadır. Standartla tutarlılık ile bu farklılık giderilmeye çalışılacaktır. Yine bu doğrultuda, mevcut sistemde personele yönelik kullanılan performans ölçüm kriterleri incelenerek, eksiklikler tespit edilecek ve çözüm önerileri geliştirilecektir.
- ✔ Personelin sıkı yerden işleme ve ihtisaslaşma konularına özel önem verilerek, öneriler sunulacaktır.
- ✔ Tebligat usulü ile ilgili kalem personeli için hazırlanacak rehberler, Adli Tebligat hakkındaki E-İletişim Projesinin çıktıları ile birlikte geliştirilecektir.
- ✔ Başvuru dilekçesi ablonu da dahil olmak üzere standart ablon belgeler oluşturulacak ve uygun olan yerlerde denenecektir.
- ✔ UYAP kullanılarak mahkemeler tarafından oluşturulan mevcut karar ablonları, standart bir set oluşturmak amacıyla toplanacak ve gözden geçirilecektir.
- ✔ Yargı kararlarının verilmesinde iyi uygulamalar hakkında rehber oluşturulacaktır.

EK G - Türkçeye Çevrilmi Seçili Avrupa Konseyi Rehber Kaynakları

	Kaynak Adı	Web Ba lantı Adresi
1	Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Ba ımsızlı ı, Etkinli i ve Sorumlulukları hakkında üye devletlere yönelik CM/Rec(2010)12 sayılı Tavsiye Kararı	https://www.hsk.gov.tr/utb.aspx
2	Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Yargı Ba ımsızlı ının ve Tarafsızlı ının Güçlendirilmesine li kin Eylem Planı Cm(2016)36, Nihai	https://www.hsk.gov.tr/utb.aspx
3	Avrupa Hâkimleri Danı ma Konseyi Hâkimlerin Magna Carta'sı (Temel İlkeler) CCJE (2010)3	https://www.hsk.gov.tr/utb.aspx
4	Avrupa Hâkimleri Danı ma Konseyi CCJE (2012) 15 Hâkimlerin Uzmanla ması	https://www.coe.int/tr/web/ankara/-/asasasaas

EK H - Kaynak Materyaller

	Kaynak Adı	Web Ba lantı Adresi
1	2575 sayılı Danı tay Kanunu	https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2575&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
2	2576 sayılı Bölge dare Mahkemeleri, dare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kurulu u ve Görevleri Hakkında Kanun	https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2576&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
3	2577 sayılı dari Yargılama Usulü Kanunu	https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2577&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
4	2019-2023 Yargı Reformu Stratejisi	http://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019162931YRS_TR.pdf
5	2019-2023 Danı tay Stratejik Planı	http://www.danistay.gov.tr/kurumsal-21-stratejik-plan.html
6	2019 Danı tay Performans Planı	http://www.danistay.gov.tr/kurumsal-21-stratejik-plan.html

